

Curs d'actualització de conceptes de Microbiologia en base al nou currículum de Batxillerat

Bloc 3: Expressió gènica en bacteris: maquinària i regulació

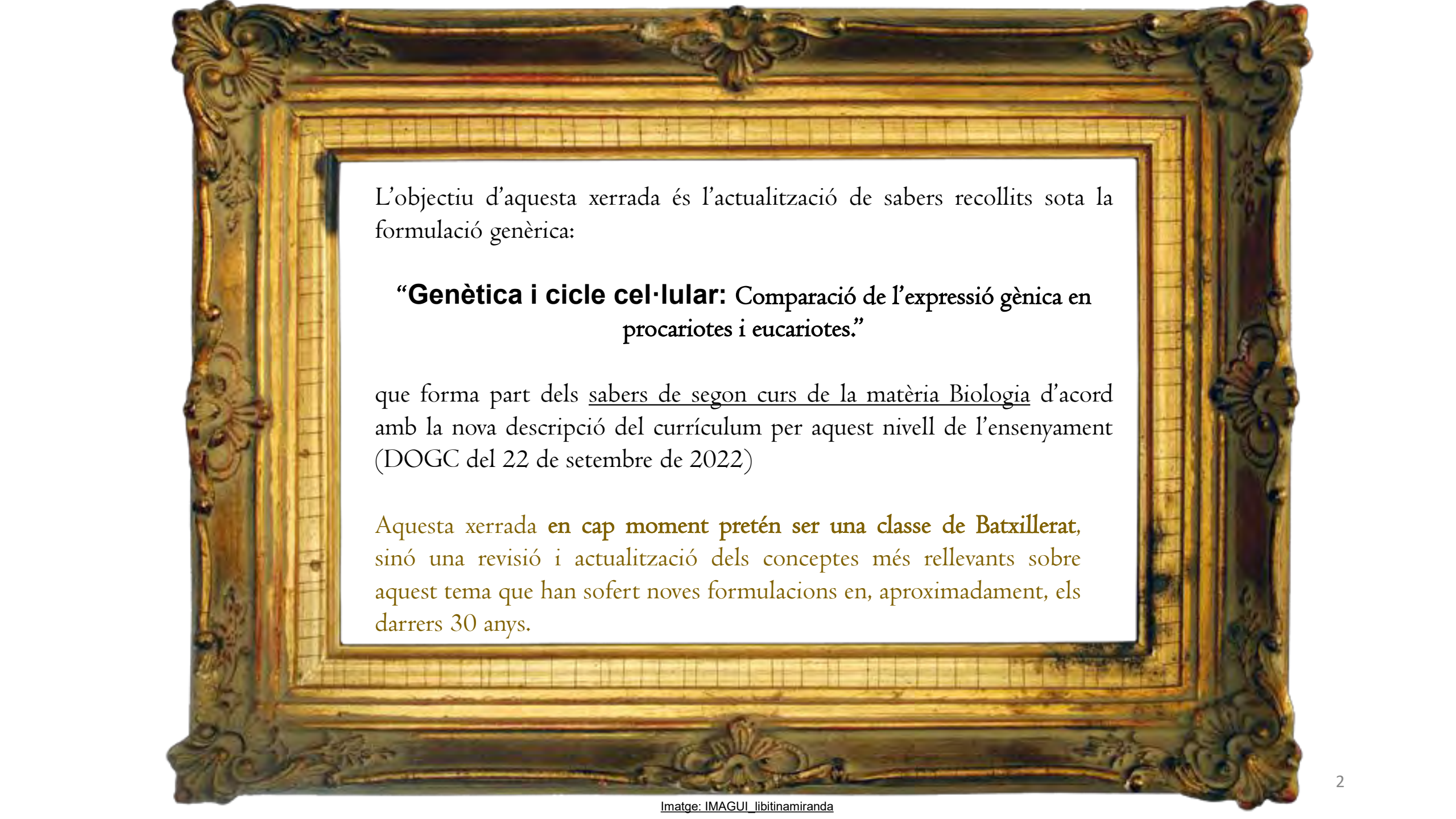
Susana Campoy

Grup de Microbiologia Molecular

Dept. de Genètica i de Microbiologia

Susana.Campoy@uab.cat

L'objectiu d'aquesta xerrada és l'actualització de sabers recollits sota la formulació genèrica:

“Genètica i cicle cel·lular: Comparació de l'expressió gènica en procariotes i eucariotes.”

que forma part dels sabers de segon curs de la matèria Biologia d'acord amb la nova descripció del currículum per aquest nivell de l'ensenyament (DOGC del 22 de setembre de 2022)

Aquesta xerrada **en cap moment pretén ser una classe de Batxillerat**, sinó una revisió i actualització dels conceptes més rellevants sobre aquest tema que han sofert noves formulacions en, aproximadament, els darrers 30 anys.

DE QUÈ PARLAREM??

Estructura de les unitats transcripcionals en bacteris:
promotor i regions codificants monocistròniques o
policistròniques.

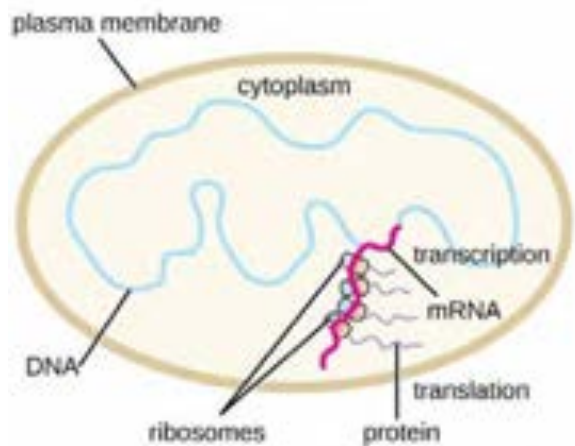
Inici i fi de la transcripció

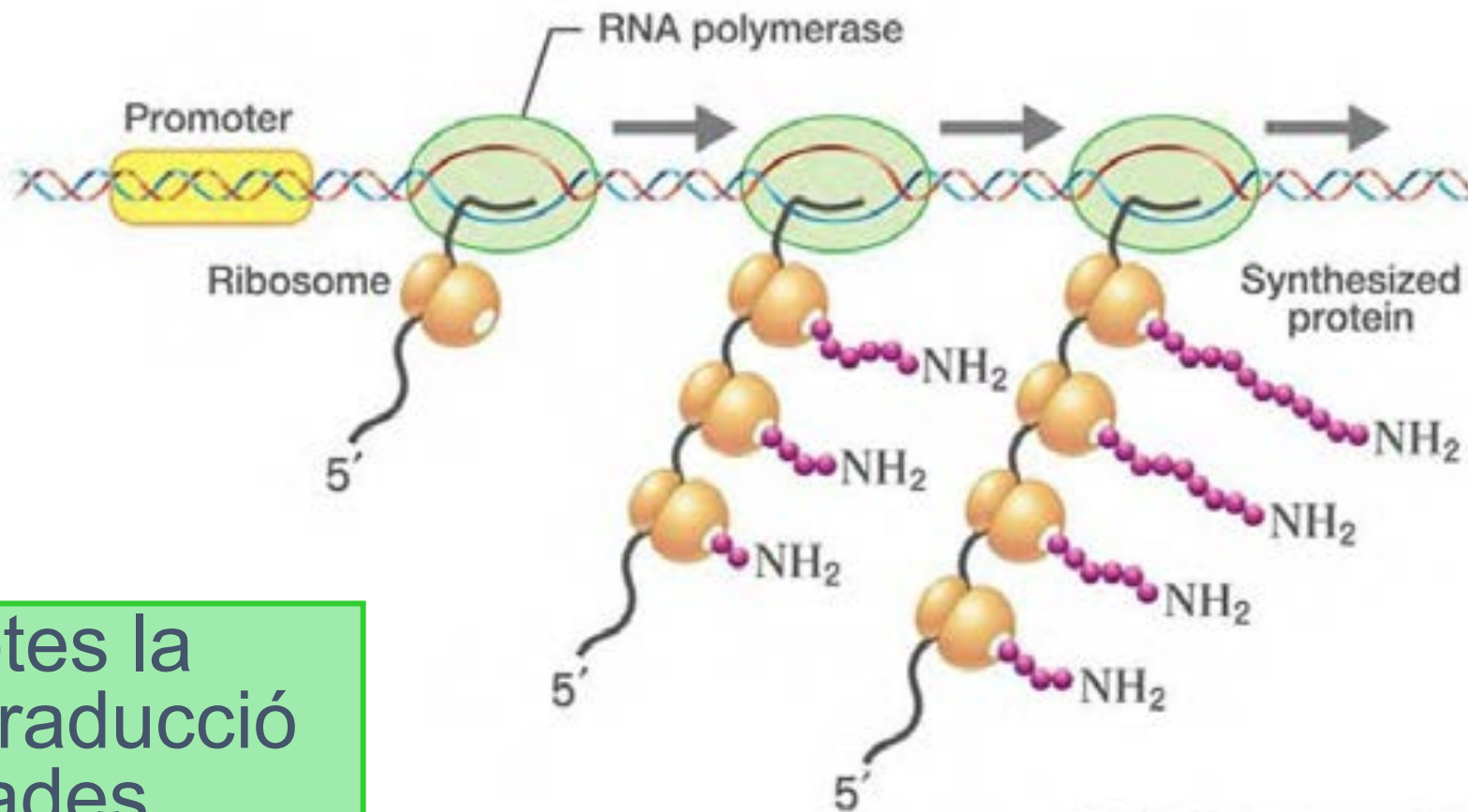
Control de l'expressió gènica

TRANSCRIPCIÓ

<https://www.coursehero.com/study-guides/microbiology/protein-synthesis-translation/>

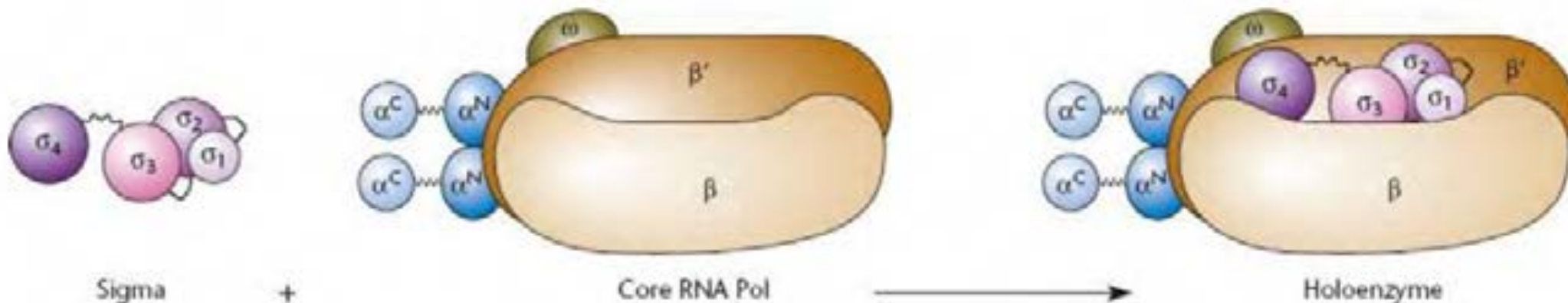

© CSLS/The University of Tokyo

En els procariotes la transcripció i la traducció estan acoblades

RNA POLIMERASA EN BACTERIS

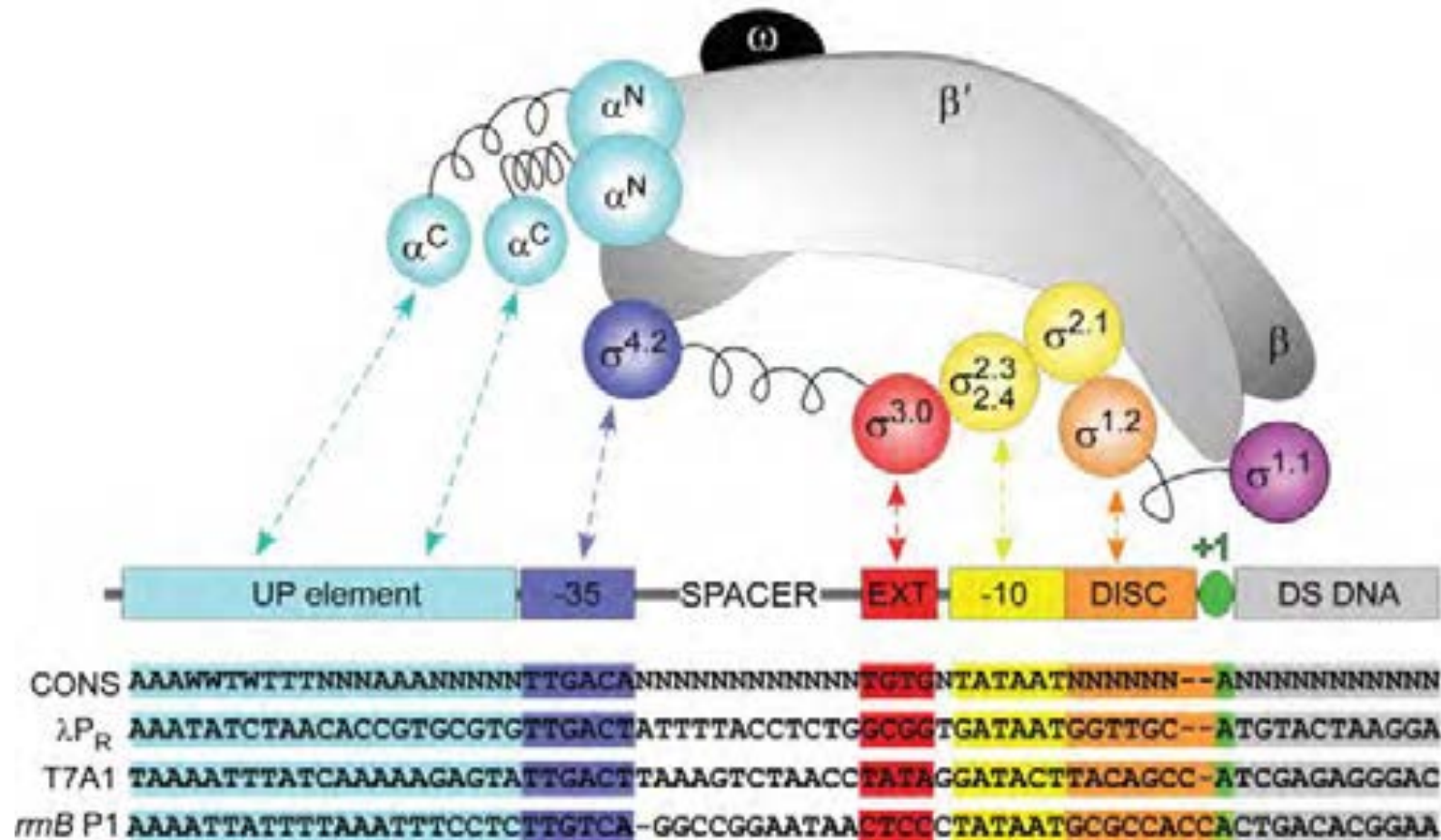
rpoB subunitat β → unió nucleòtids
rpoC subunitat β' → unió DNA motlle
rpoA subunitat α → unió al promotor

} nucli

rpoD subunitat σ → reconeixement de la regió -35 i unió -10

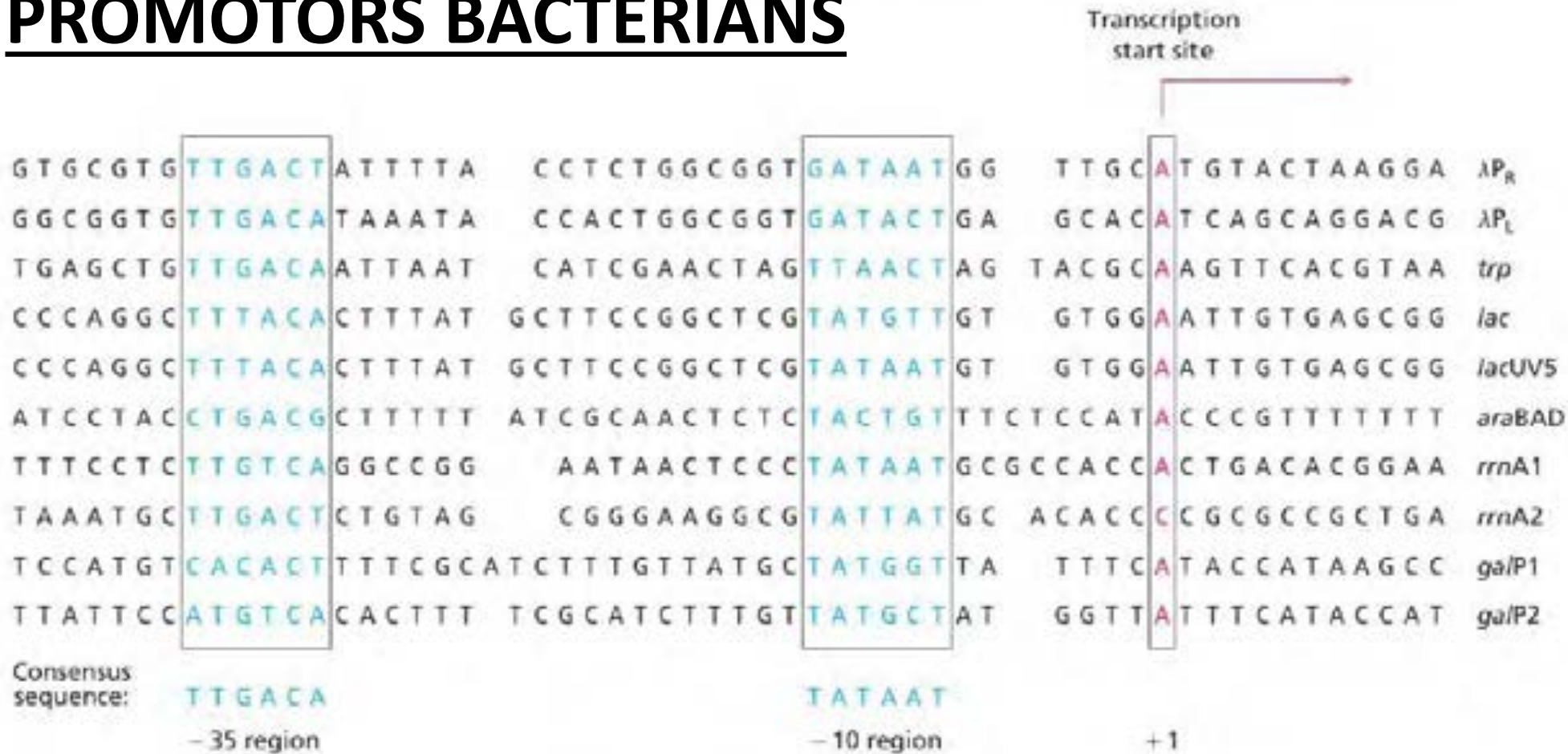

RNA POLIMERASA EN BACTERIS

PROMOTORS BACTERIANS

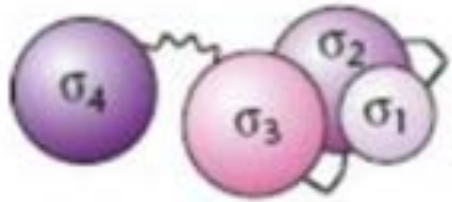
Moran, Horton, Scrimgeour & Perry "Principles of Biochemistry" 5th Ed (2012)

No tots els promotors tenen la mateixa seqüència

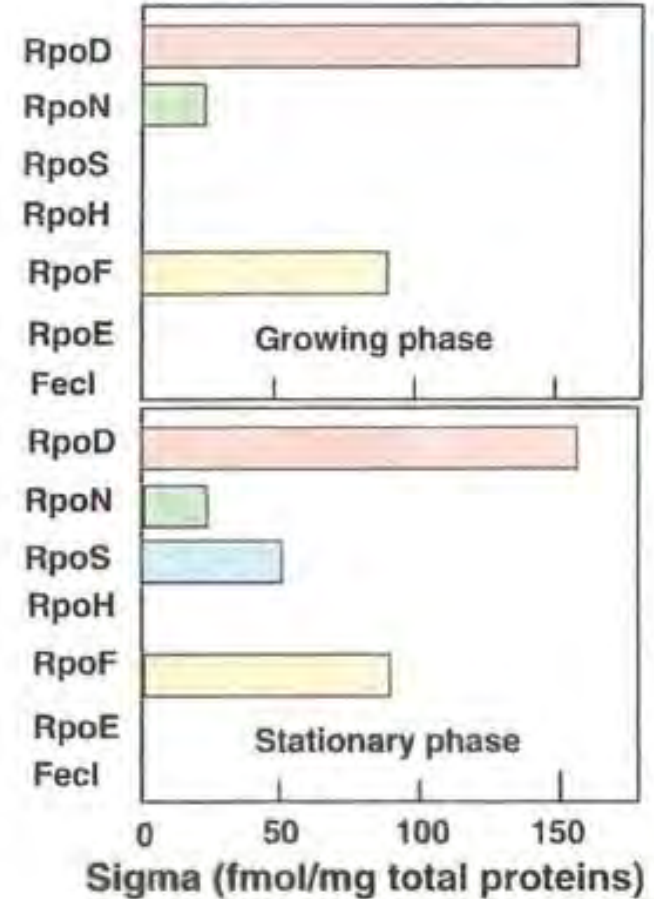
L'afinitat de la RNA polimerasa serà diferent!!!

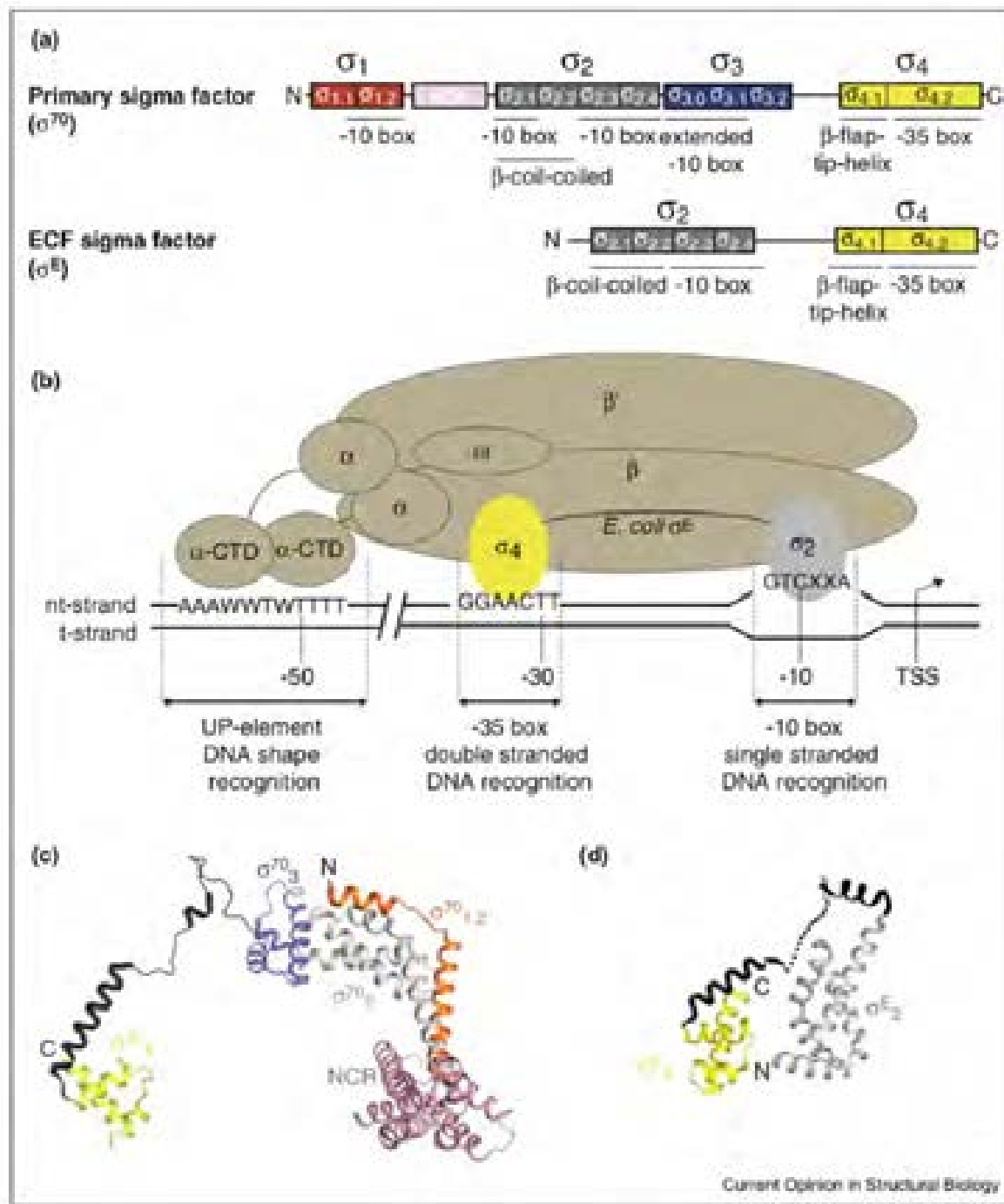
σ

Intracellular Concentrations of RNA Polymerase Sigma Subunits in *Escherichia coli* W3110

Sigma subunit	Genes under the control of each sigma
RpoD (613 aa)	Growth-related genes (~1,000)
RpoN (477 aa)	Nitrogen-regulated/stress response genes (~15)
RpoS (330 aa)	Stationary phase/stress response genes (~100)
RpoH (284 aa)	Heat shock/stress response genes (~40)
RpoF (239 aa)	Flagella-chemotaxis genes (~40)
RpoE (202 aa)	Extreme heat shock/extracytoplasmic genes (~5)
FecI (173 aa)	Ferric citrate transport/extracytoplasmic genes (~5)

Unitats transcripcionals en bacteris

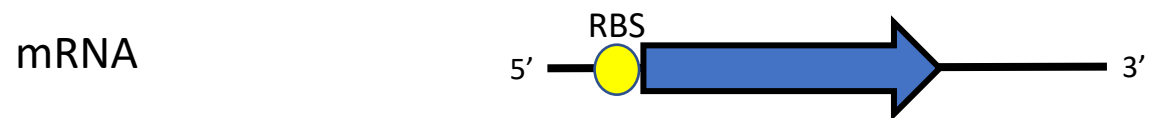
En bacteris existeixen:

- ❖ Unitats transcripcionals MONOCISTRÒNIQUES
 - ❖ El transcrit conté un únic ORF
- ❖ Unitats transcripcionals POLICISTRÒNIQUES
 - ❖ El transcrit conté més d'un ORF
(els ORFs **poden tenir** una relació funcional)

¿Quina serà la diferència?

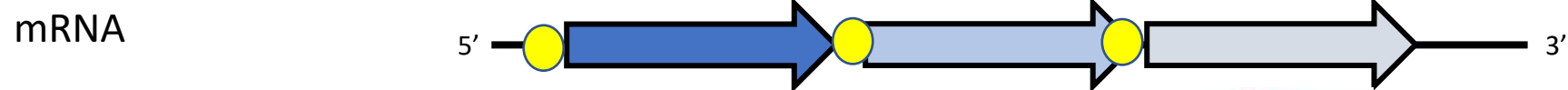
Unitat transcripcional monocistronica

Producte gènic

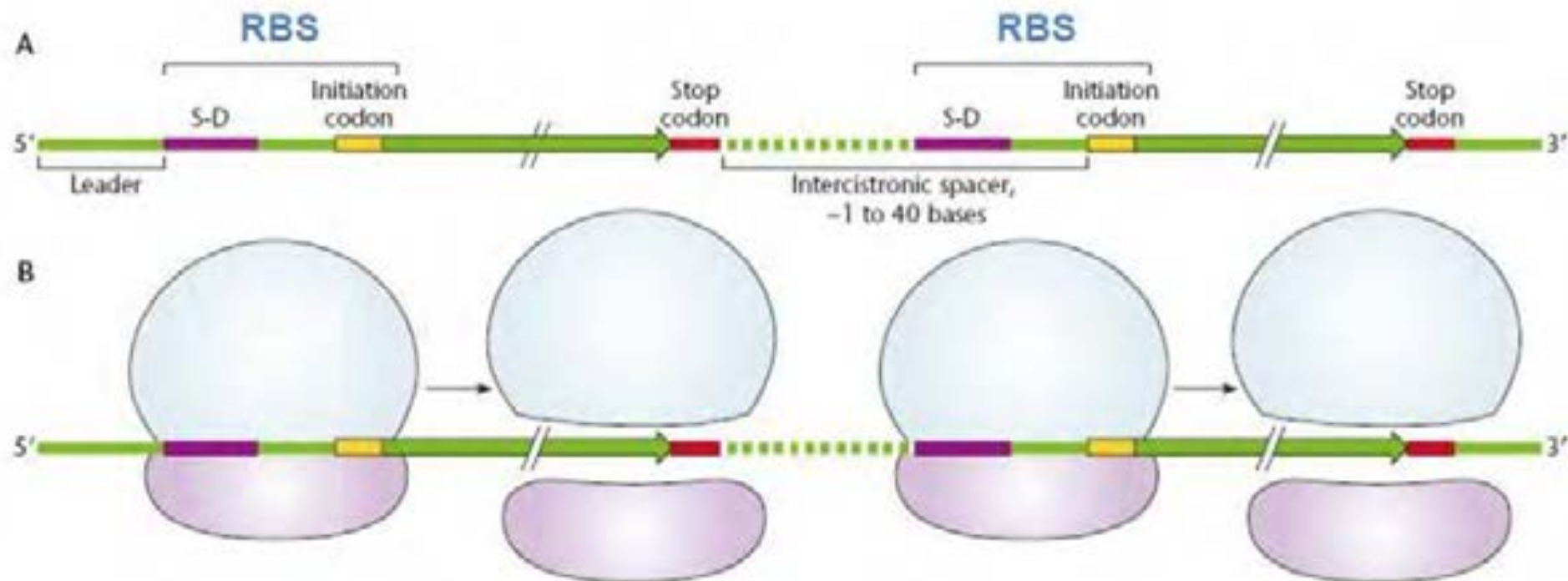

Unitat transcripcional policistronica

Productes gènics

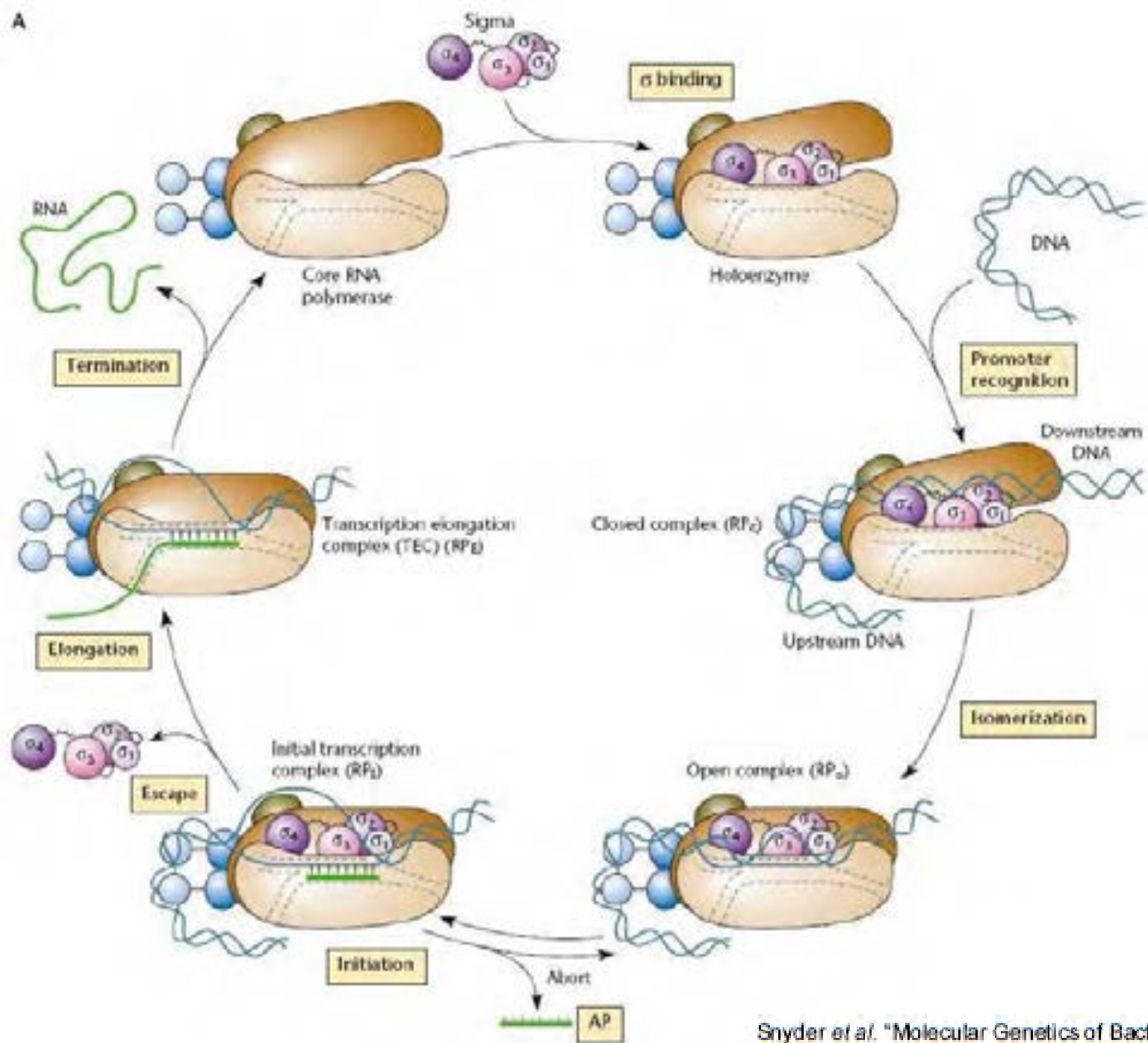

Stoyan et al. "Molecular Genetics of Bacteria" 5th Edition (2001)

- ✓ El marc de lectura de cada cistró pot ser diferent. És el ribosoma qui marca la pauta de lectura quan s'uneix al RBS.
- ✓ Per proximitat, el ribosoma que acaba la traducció d'un cistró pot iniciar la traducció del següent.

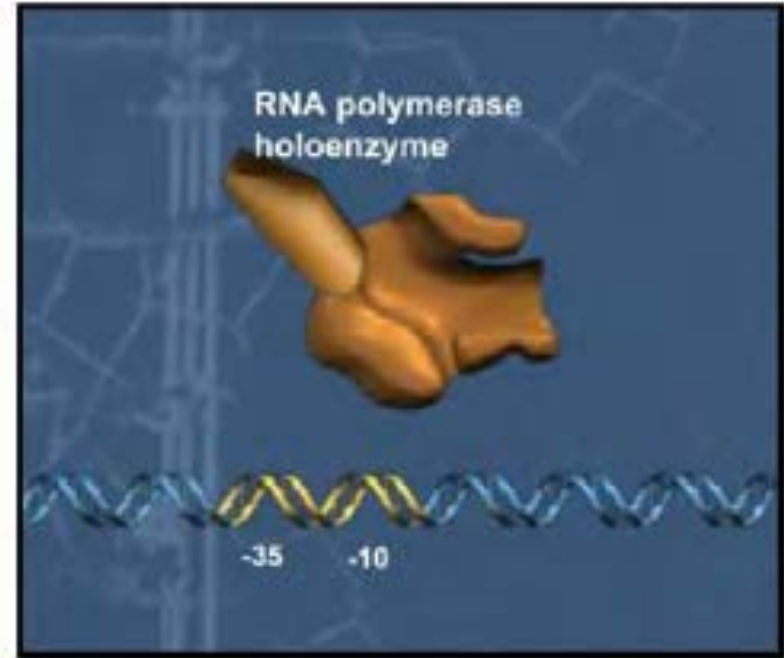
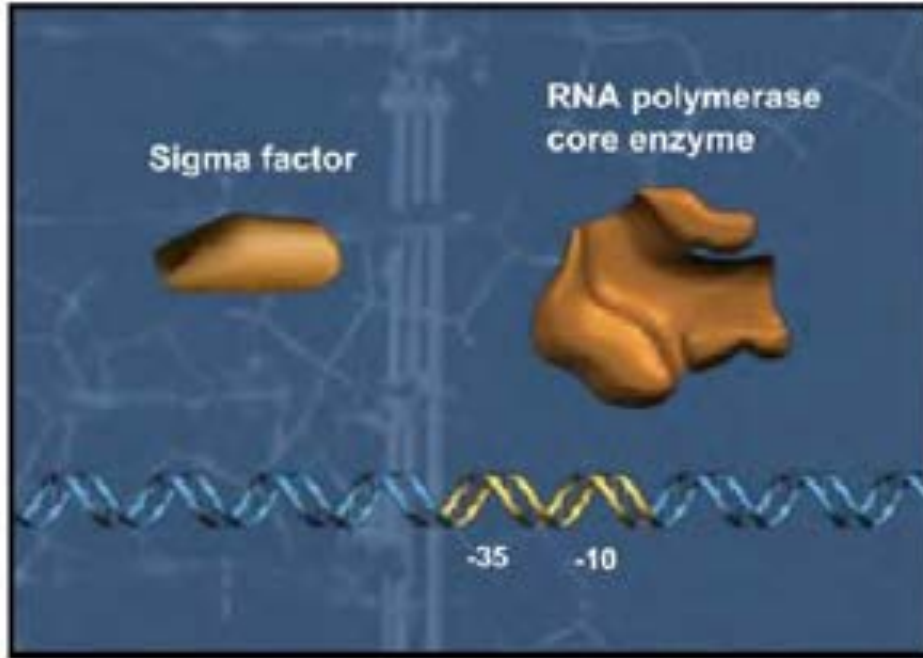

La transcripció en bacteris

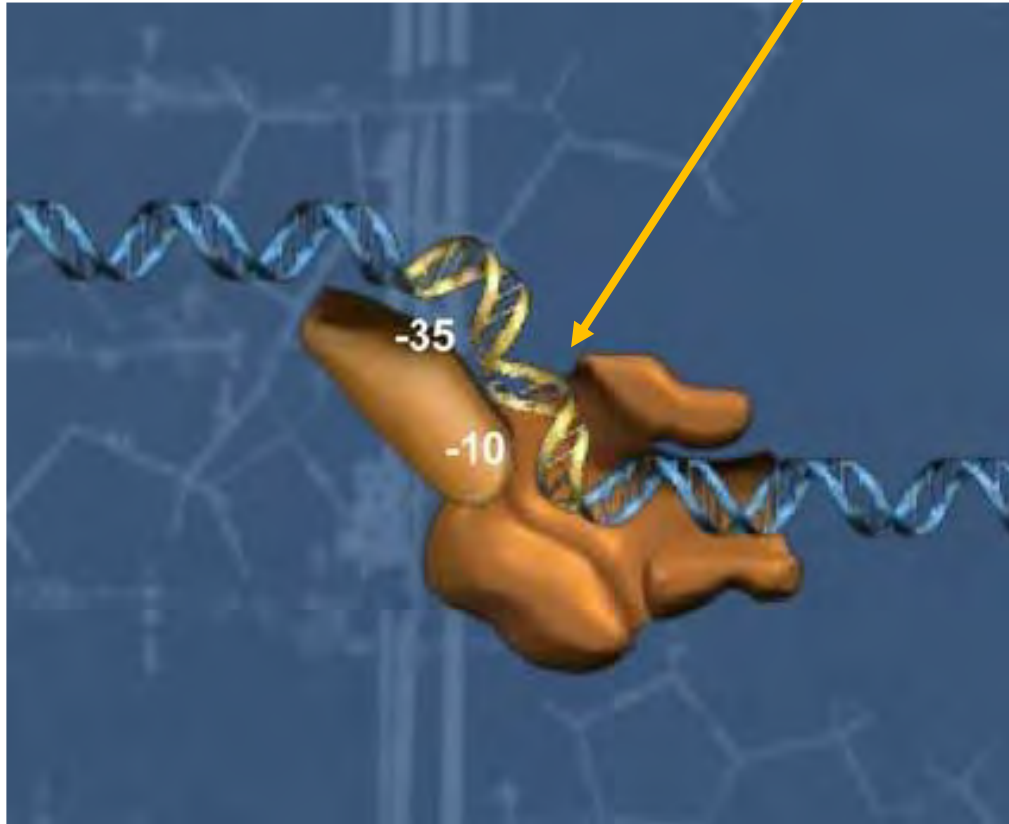
INICI DE LA TRANSCRIPCIÓ

Reconeixement i unió del factor σ a la RNA polimerasa i formació de l'holoenzim

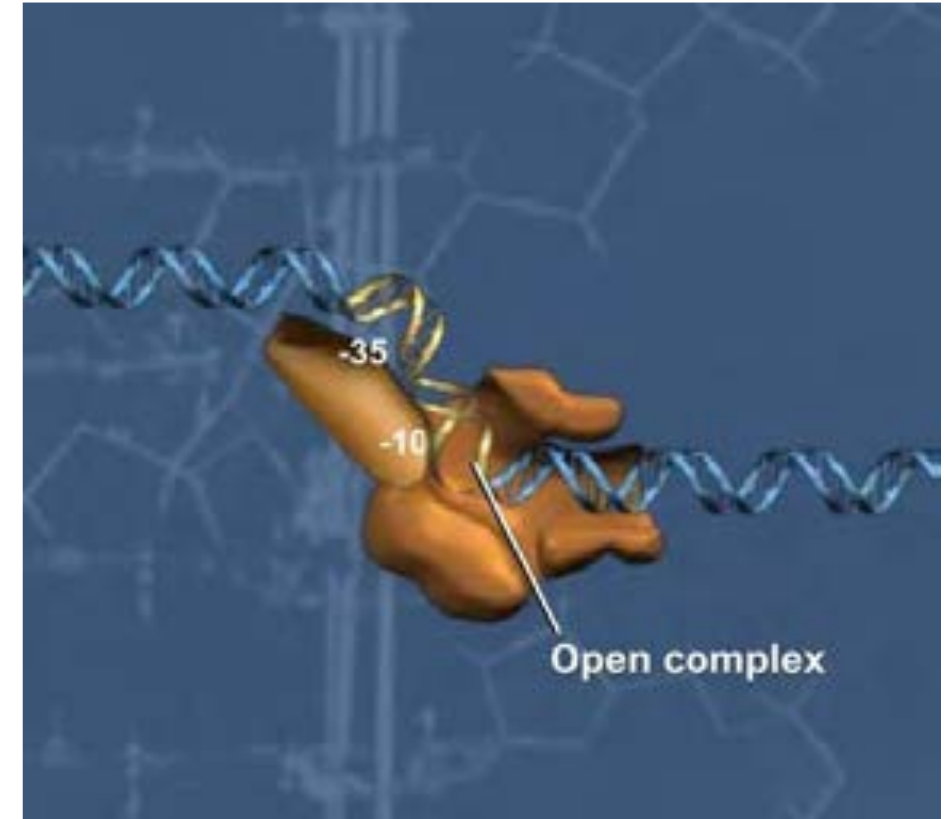

Complex tancat

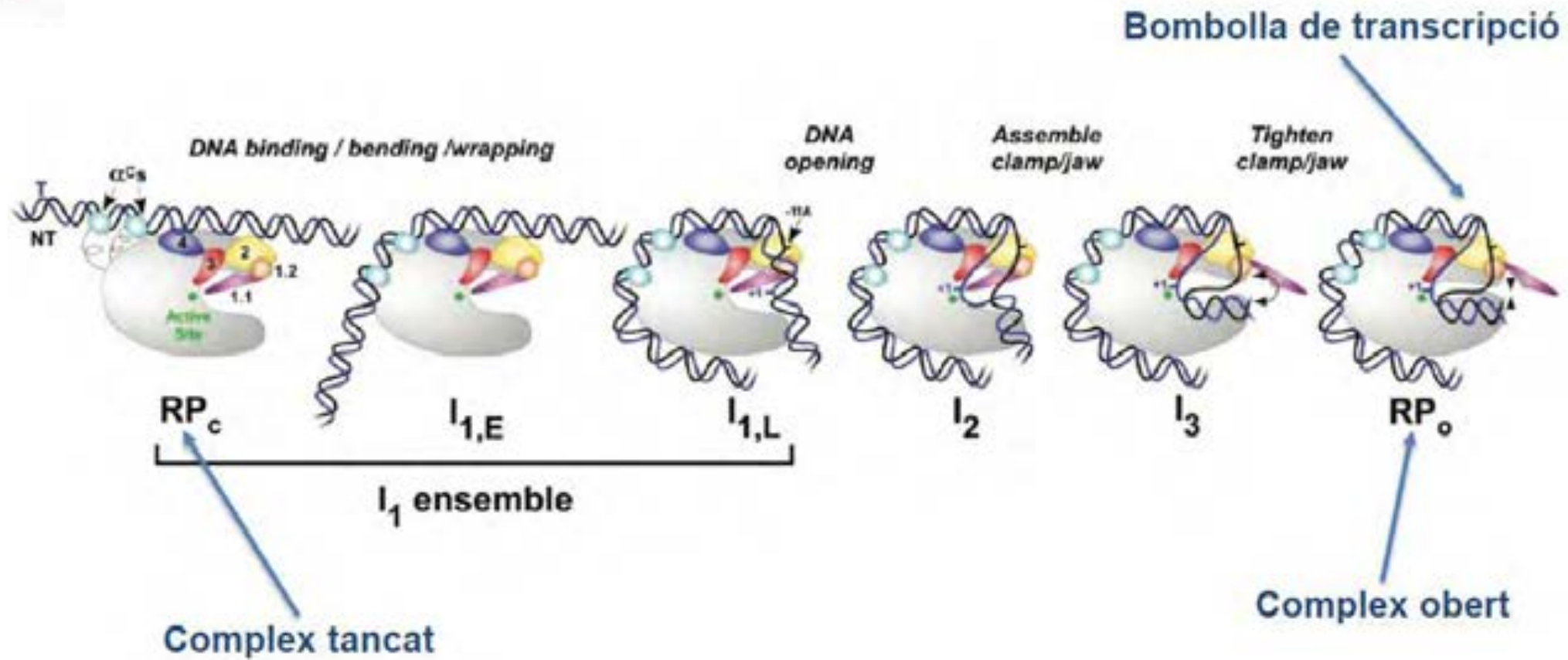

Reconeixement i unió

Isomerització

Mitjançant el trencament de ponts d'hidrogen es produeix l'obertura del DNA i la formació del **complex obert**

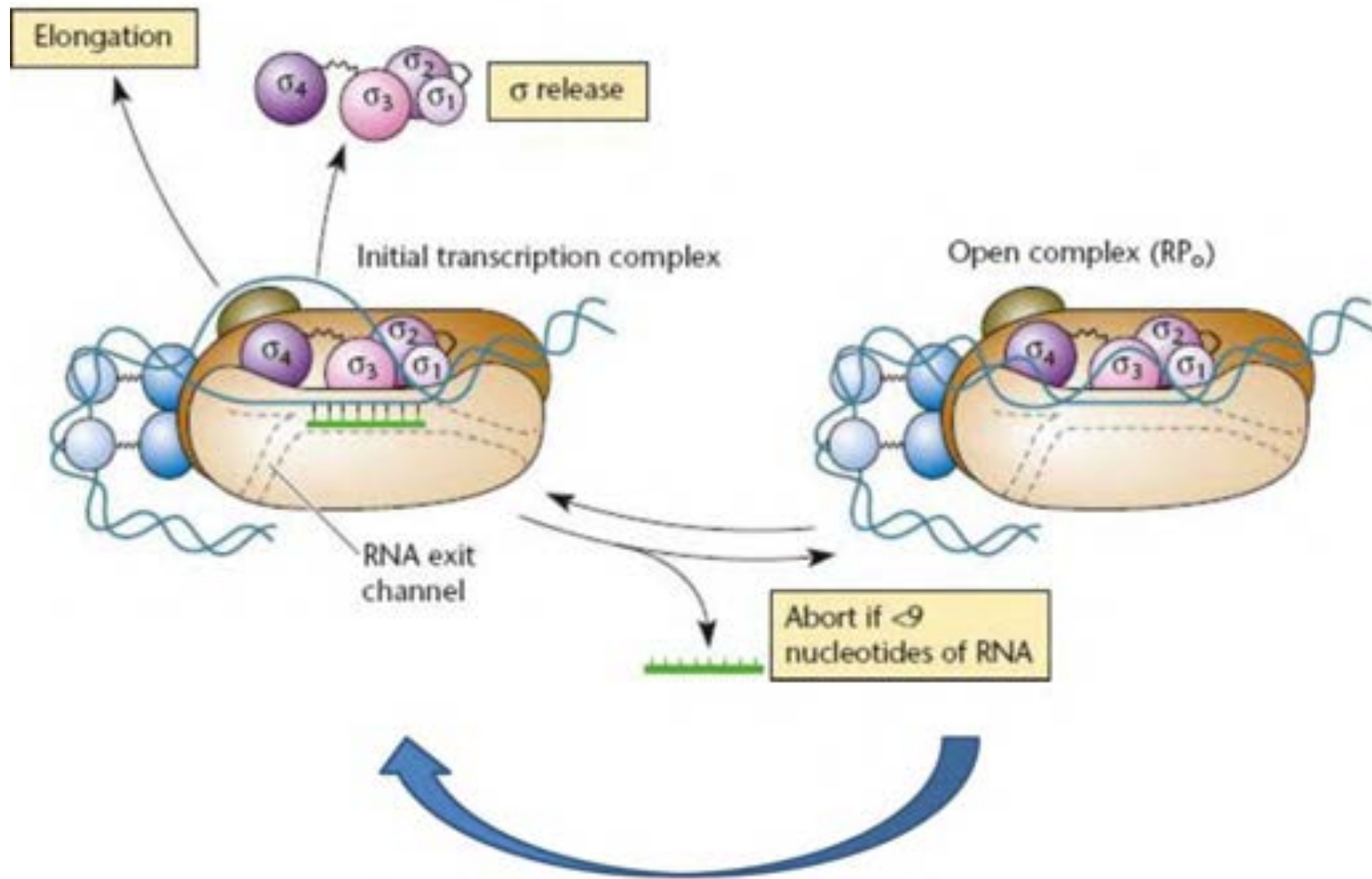

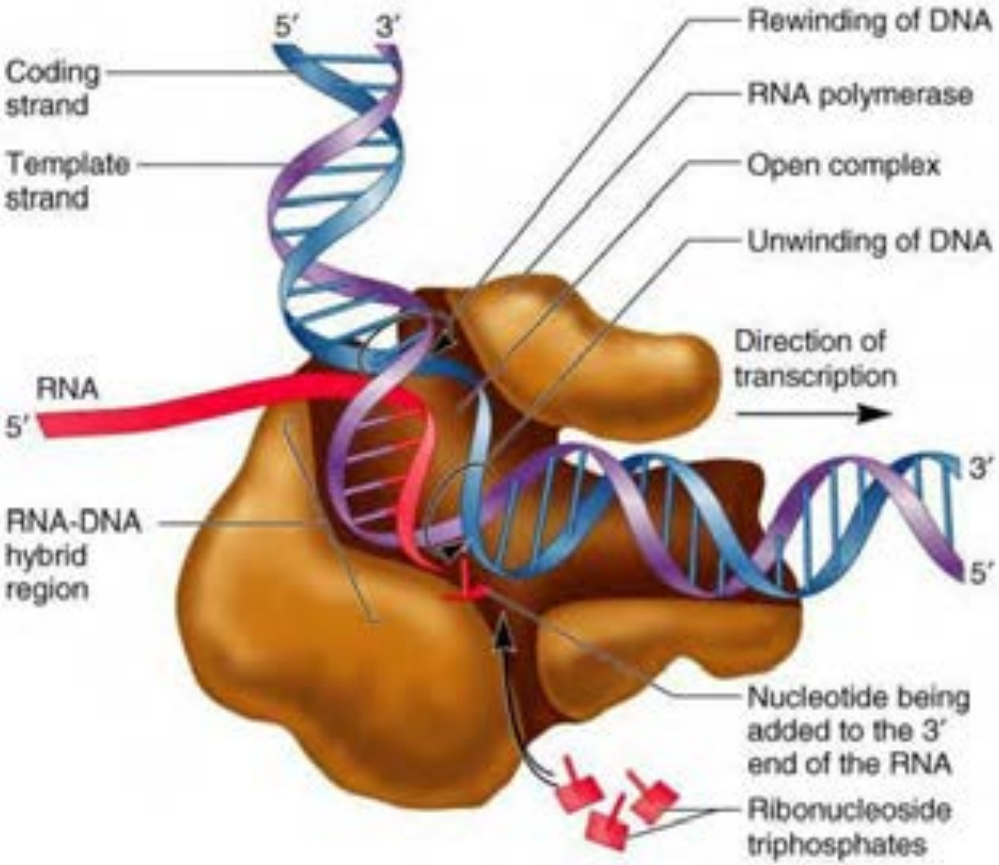
En el centre actiu de la RNAP s'afegeixen nucleòtids a l'extrem 3' del nou transcrit

La fase d'inici s'acaba quan es desuneix el factor σ de l'holoenzim i la RNAP surt de la zona del promotor

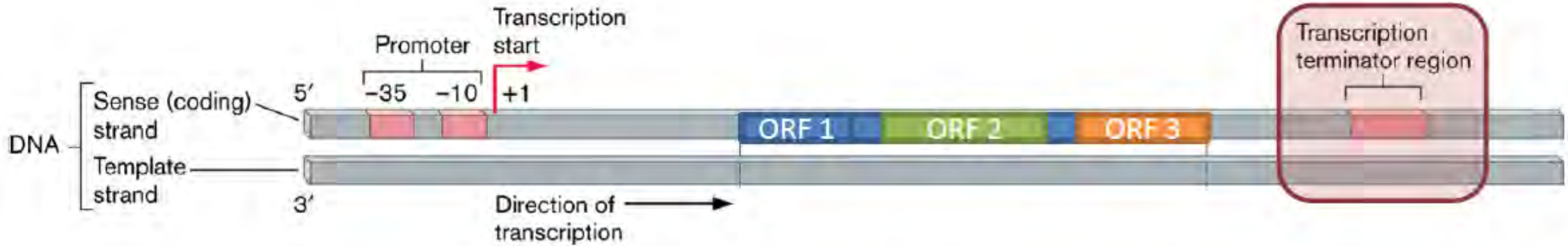

ELONGACIÓ

FINAL DE LA TRANSCRIPCIÓ

La regió de terminació de la transcripció està al final de cada unitat transcripcional

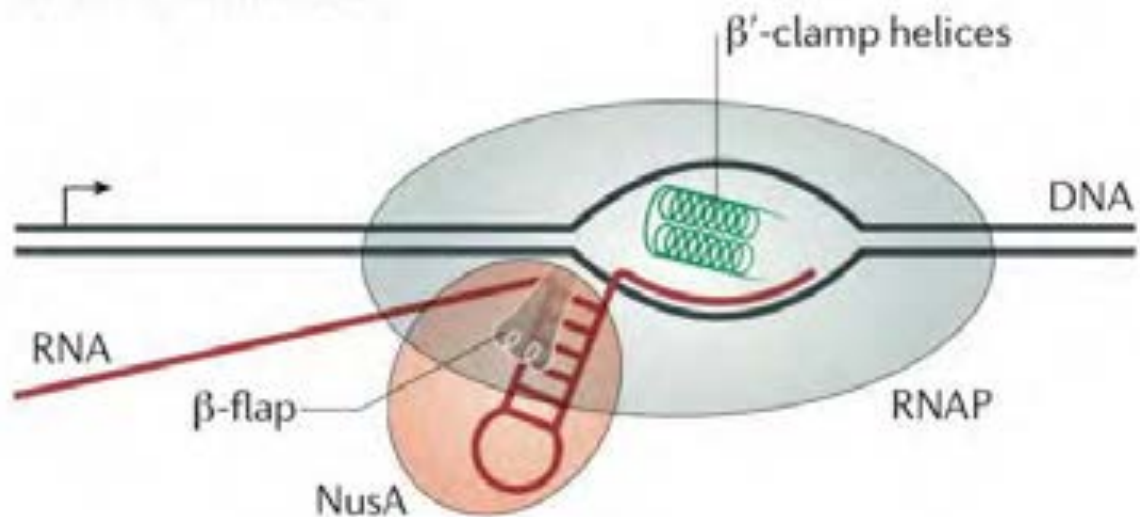
ATURADA DE LA RNA POL

- Alentiment de la velocitat d'elongació
- Tancament del complex
- Desplaçament de la RNA Pol del DNA

MECANISMES DE FINALITZACIÓ

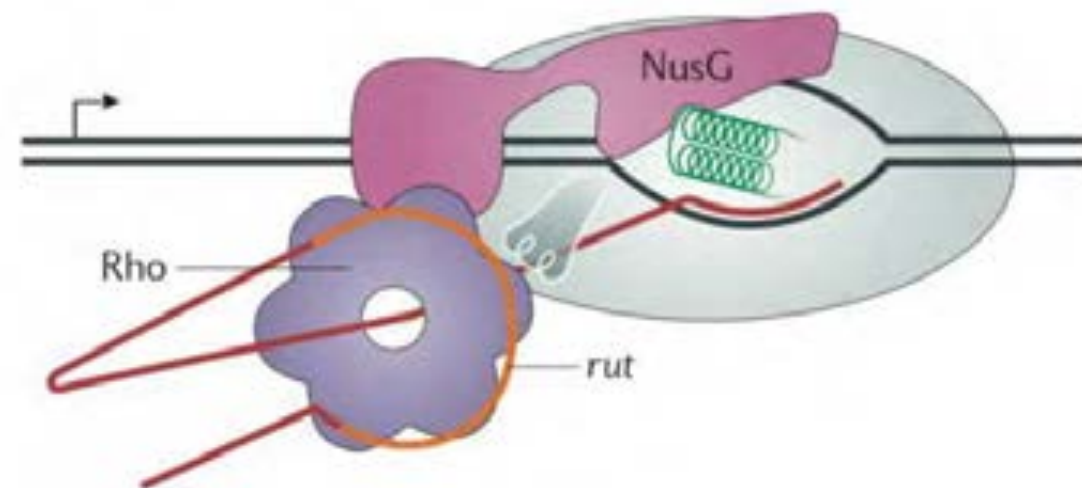
Intrinsic terminator

Nature Reviews Microbiology (2011) 9, 319-329

DEPENDENTS D'UN
TERMINADOR INTRÍNSEC

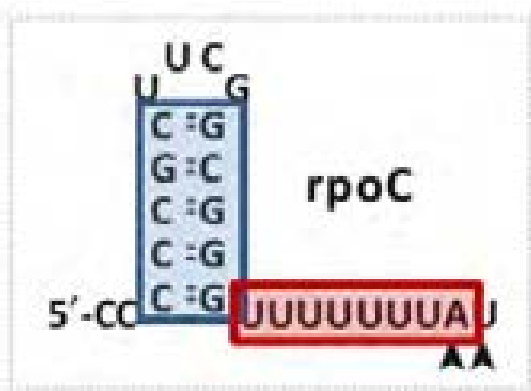
Rho-dependent terminator

DEPENDENTS DE FACTOR
(Rho)

DEPENDENTS D'UN TERMINADOR INTRÍNSEC

Trends in Genetics (2016) 32, 508-522

Regió rica en G-C

Gran estabilitat del llaç

Regió rica en Us

Inestabilitat de l'híbrid RNA:DNA

Motiu $G_{-10}Y_{-1}G_{+1}$

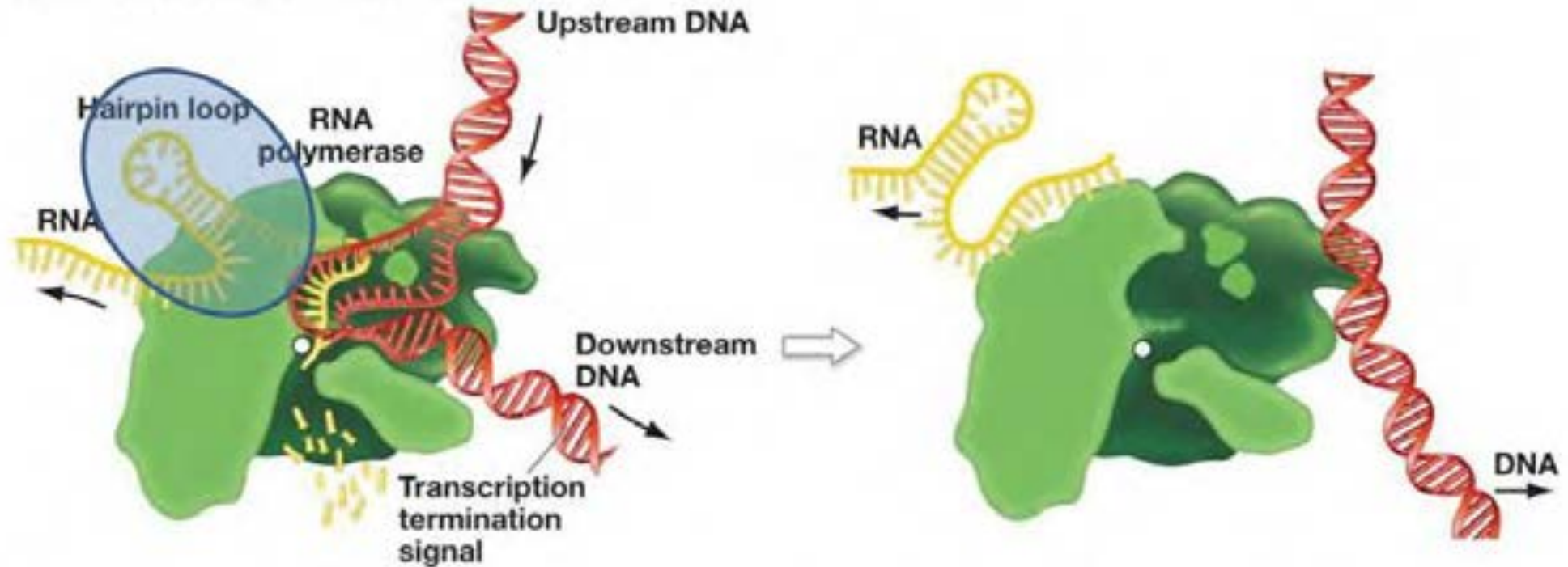

Lloc d'aturada de la RNAP

DEPENDENTS D'UN TERMINADOR INTRÍNSEC

HOW TRANSCRIPTION ENDS

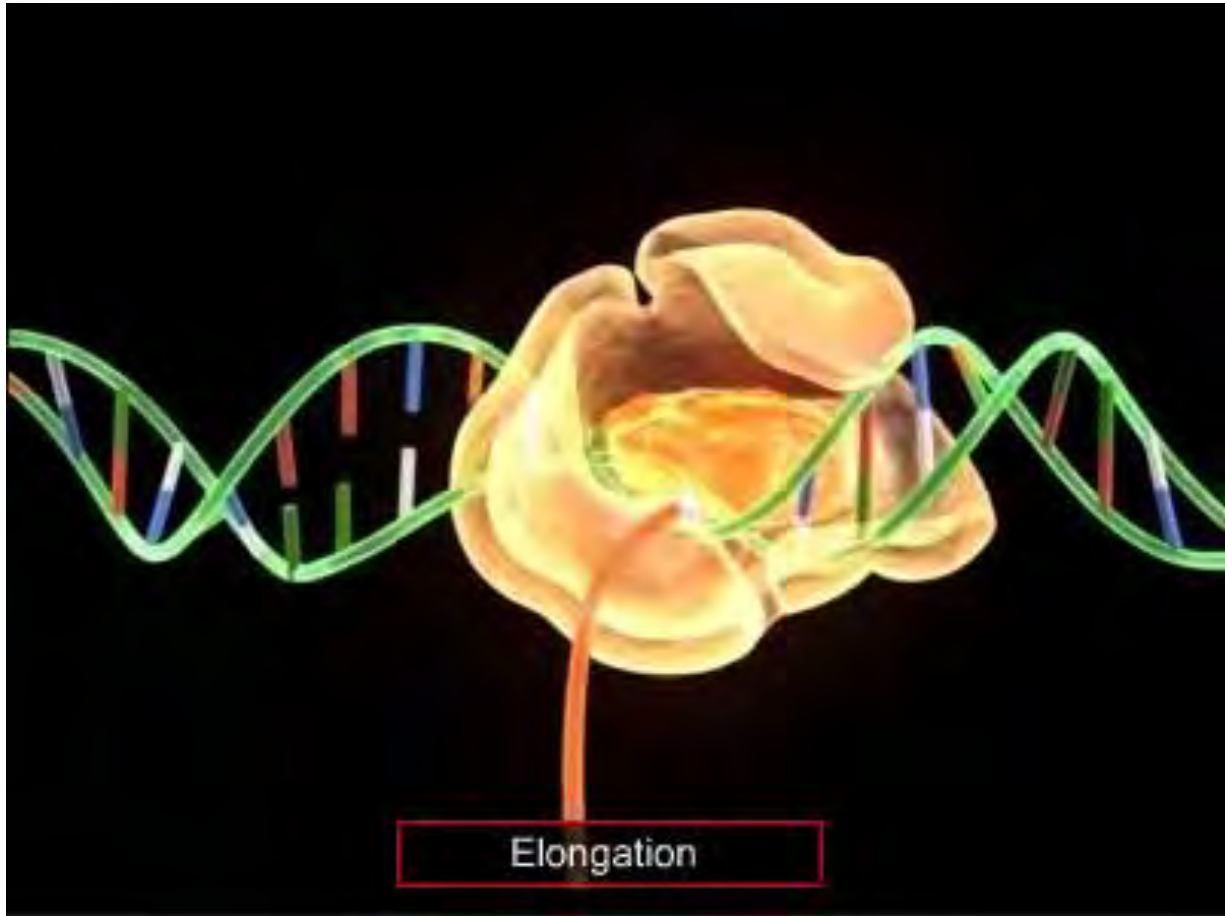
1. RNA polymerase reaches a transcription termination signal, which codes for RNA that forms a hairpin.

Copyright © 2008 Pearson Benjamin Cummings. All rights reserved.

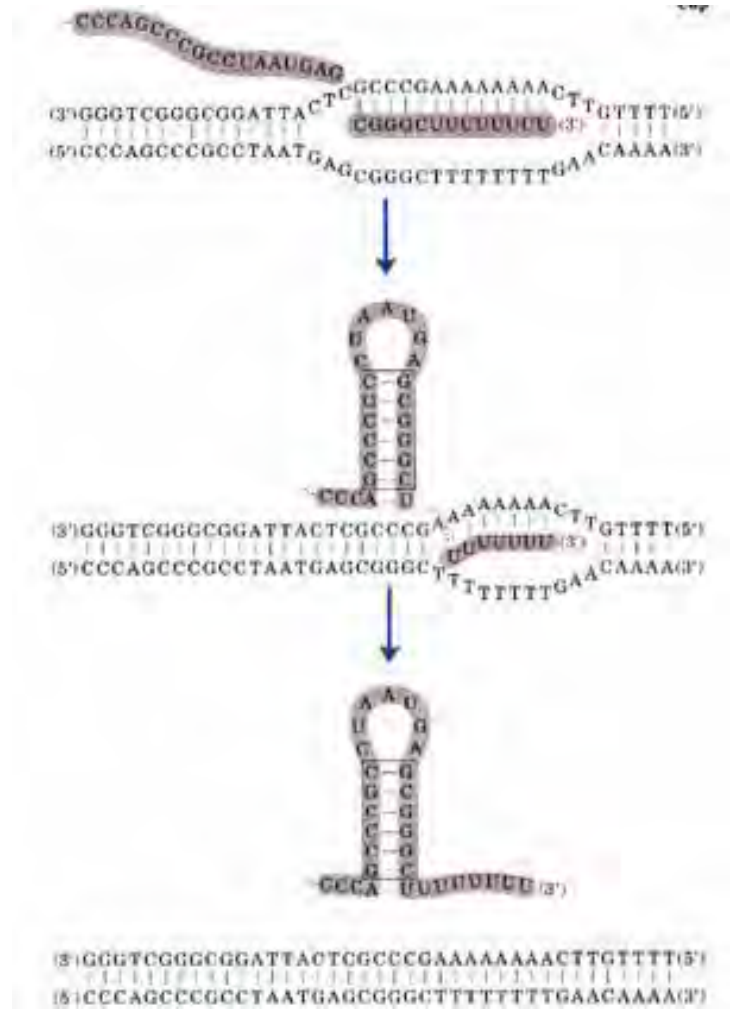
2. The RNA hairpin causes the RNA strand to separate from the RNA polymerase, terminating transcription.

DEPENDENTS D'UN TERMINADOR INTRÍNSEC

FRAGMENT DE <https://www.youtube.com/watch?v=1b-bRVgqof0>

DEPENDENTS DE FACTOR (Rho)

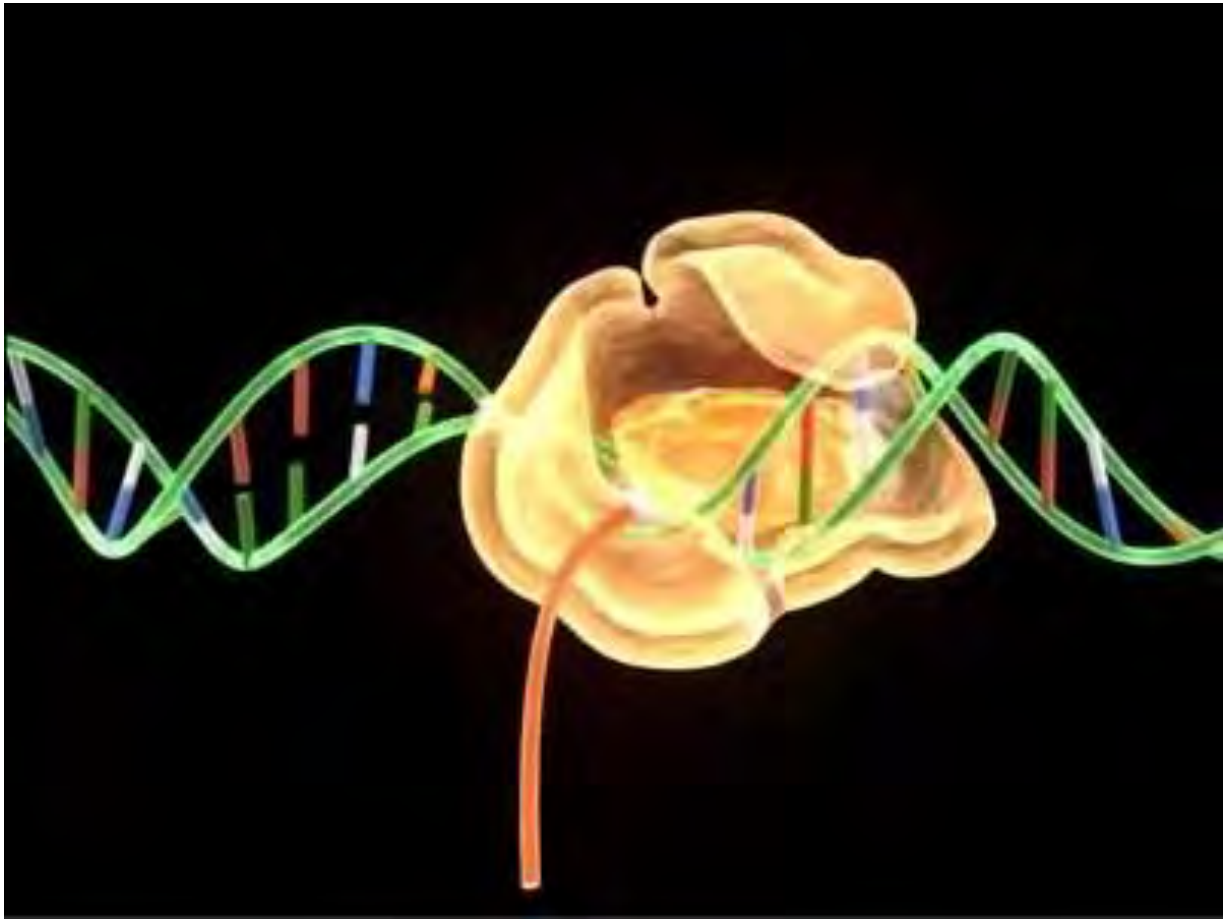
Proteïna Rho

- ❖ Pertany a la família de les RNA-DNA helicases
- ❖ Proteïna hexamèrica de subunitats idèntiques
- ❖ Domini d'unió a RNA i d'hidròlisis d'ATP
- ❖ Reconeix una seqüència específica en el RNA
- ❖ S'uneix al RNA i circula sobre ell fins a atrapar a la RNA polimerasa

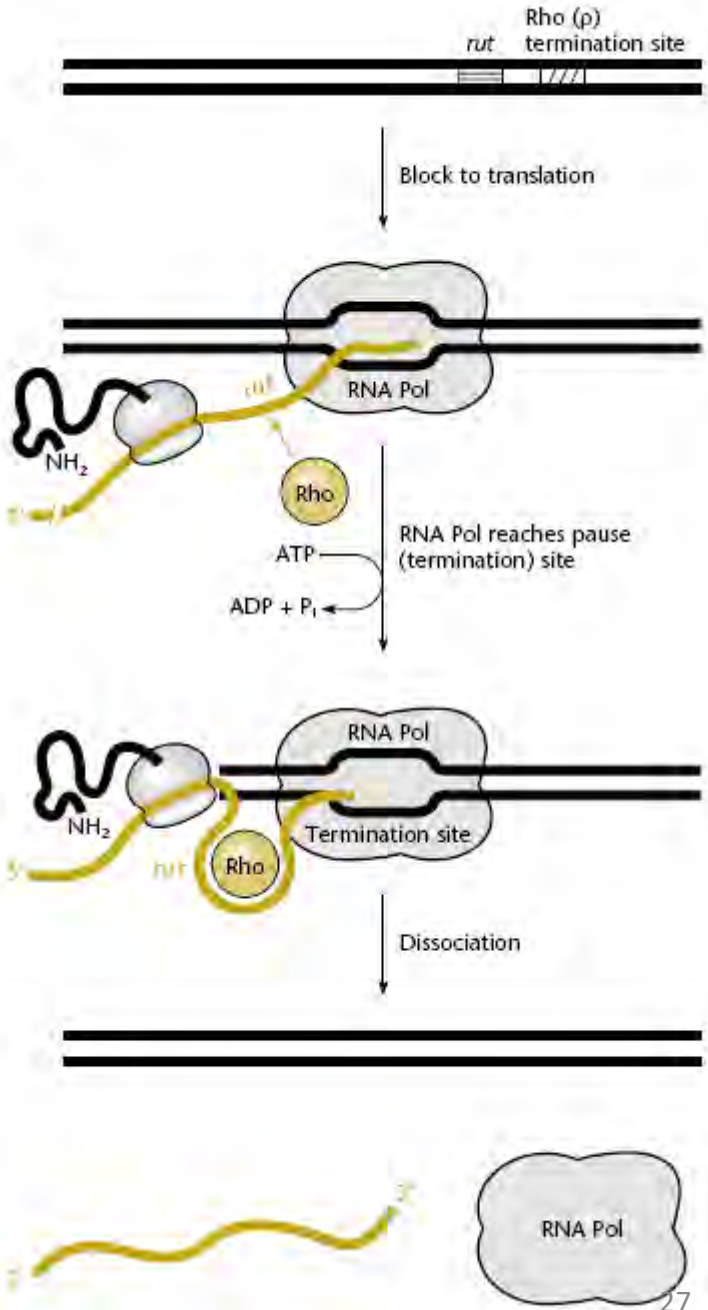

DEPENDENTS DE FACTOR (Rho)

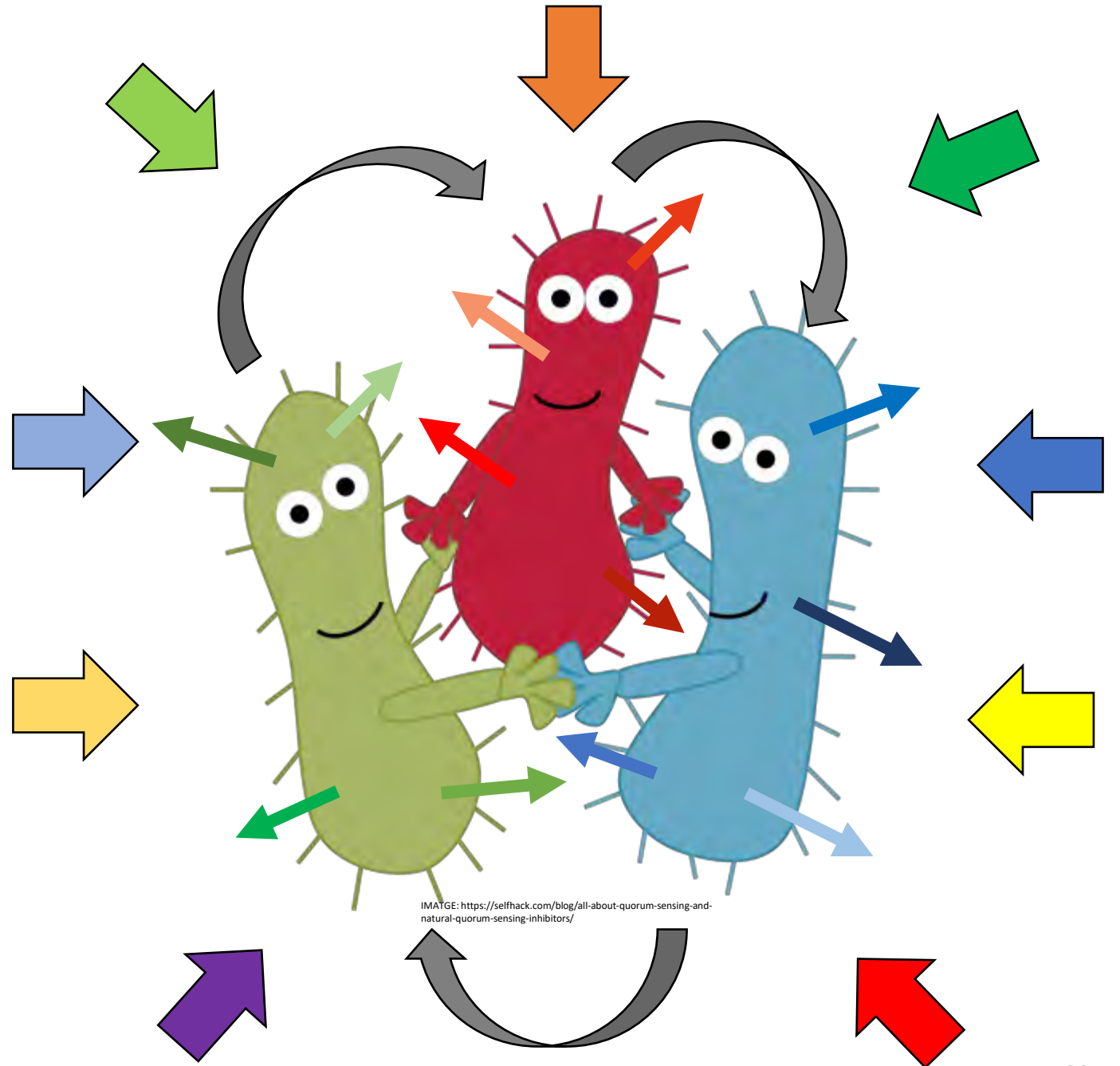
FRAGMENT DE <https://www.youtube.com/watch?v=1b-bRVgqof0>

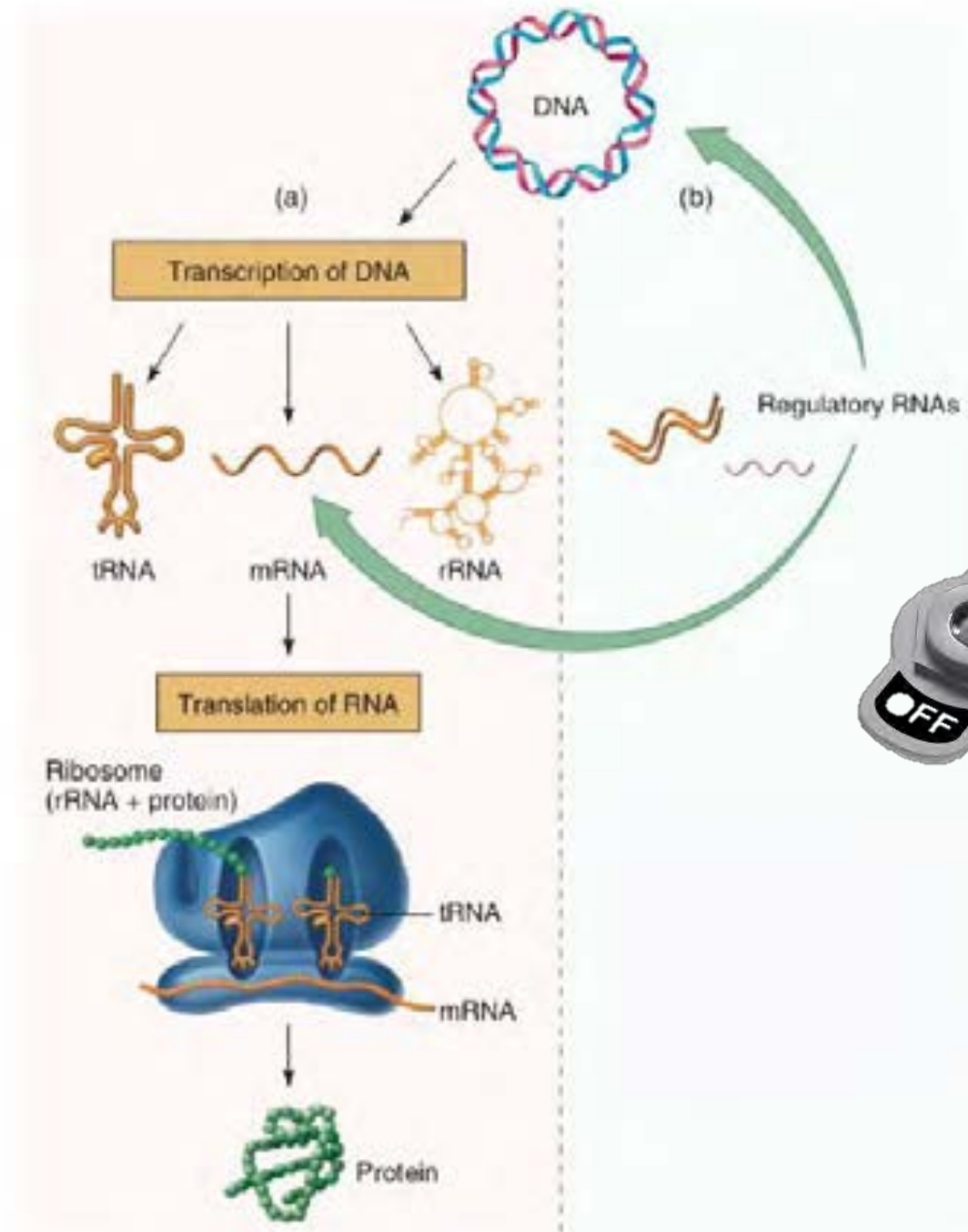
CONTROL DE L'EXPRESSIÓ GÈNICA

Control
transcripcional

Control
Traduccional

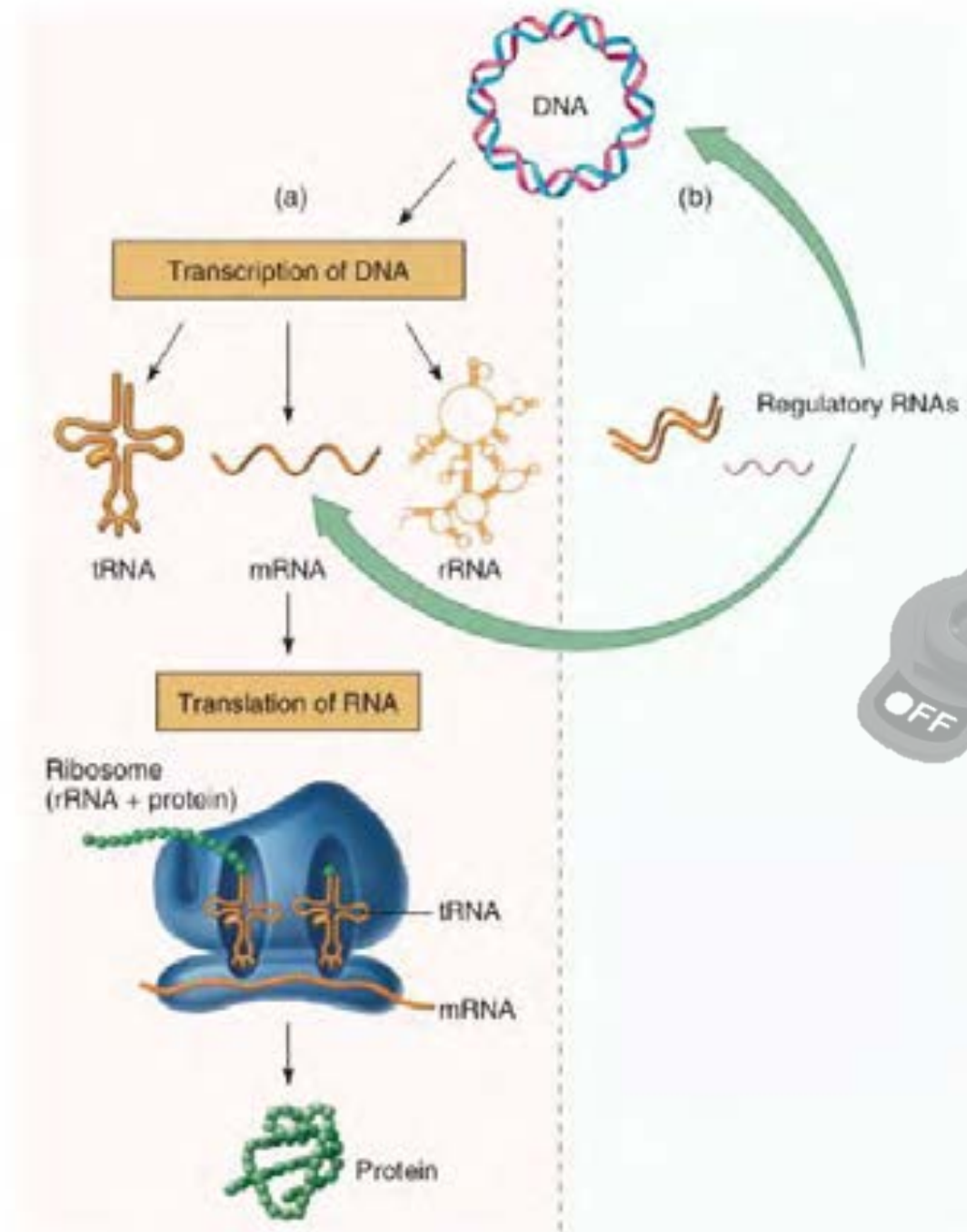
Control post-
transcripcional

Control
transcripcional

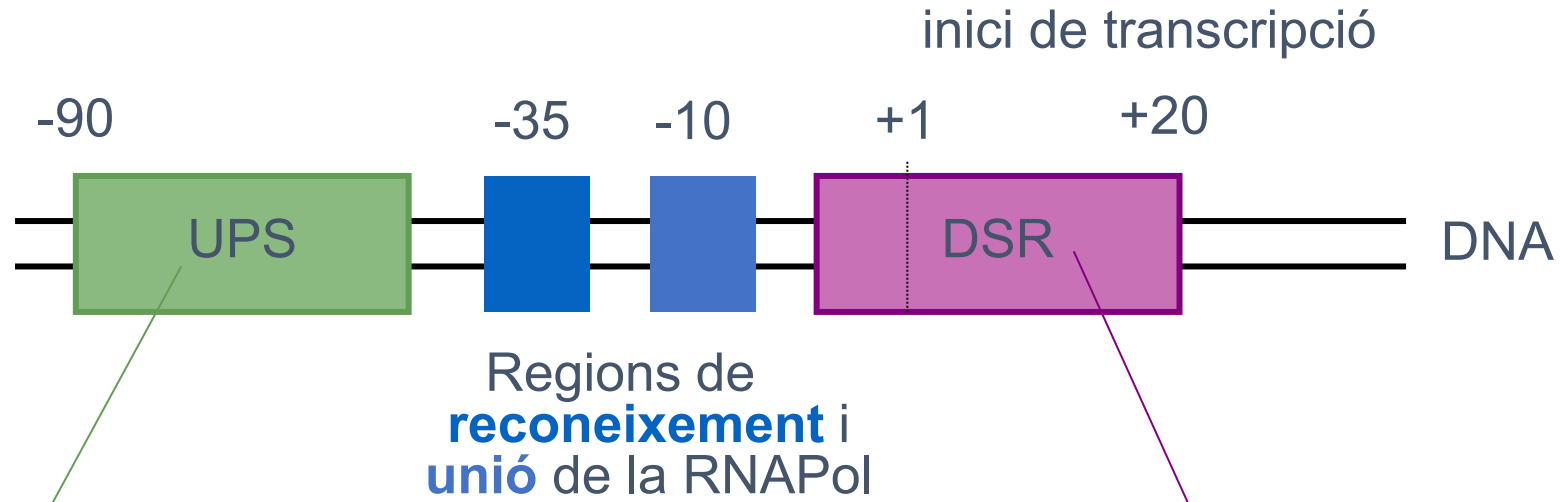
Control
Traduccional

Control post-
transcripcional

Regió promotora en bacteris

Regions *upstream*

Regions *downstream*

activadors i moduladors positius

repressors i moduladors negatius

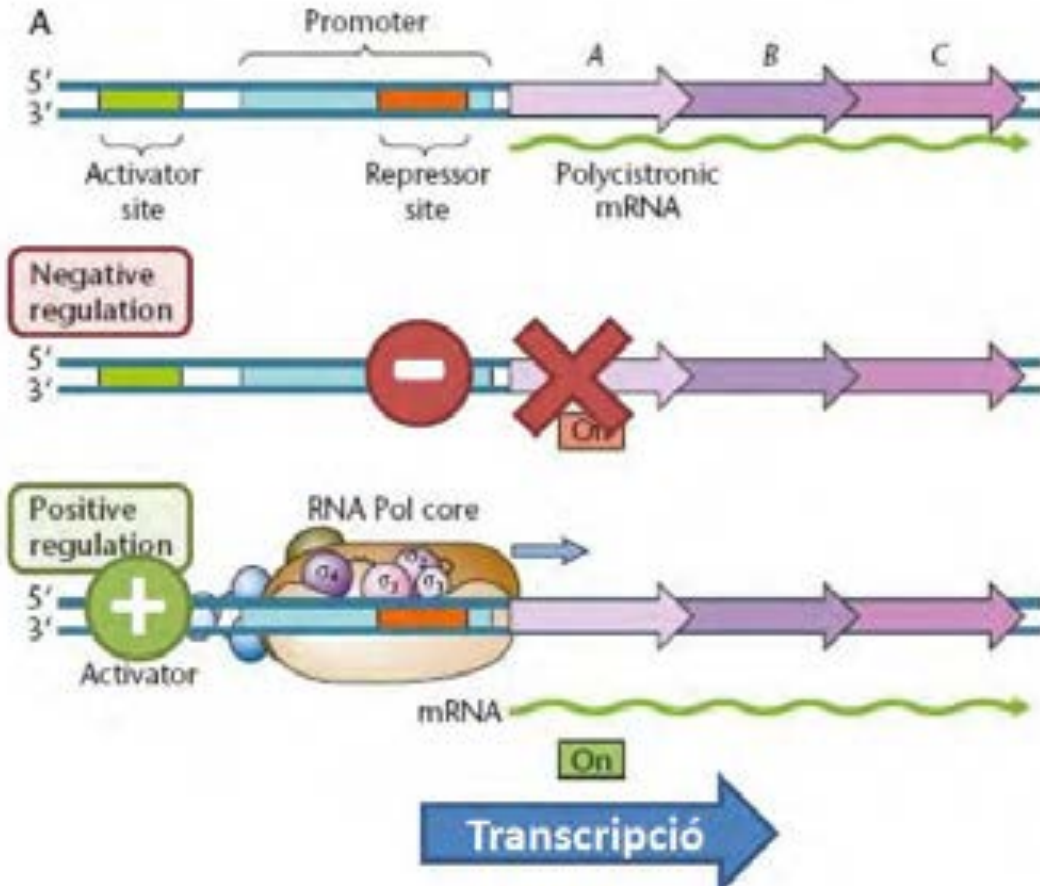
Faciliten l'entrada de la RNAPol

Obstaculitzen l'acció de la RNAPol

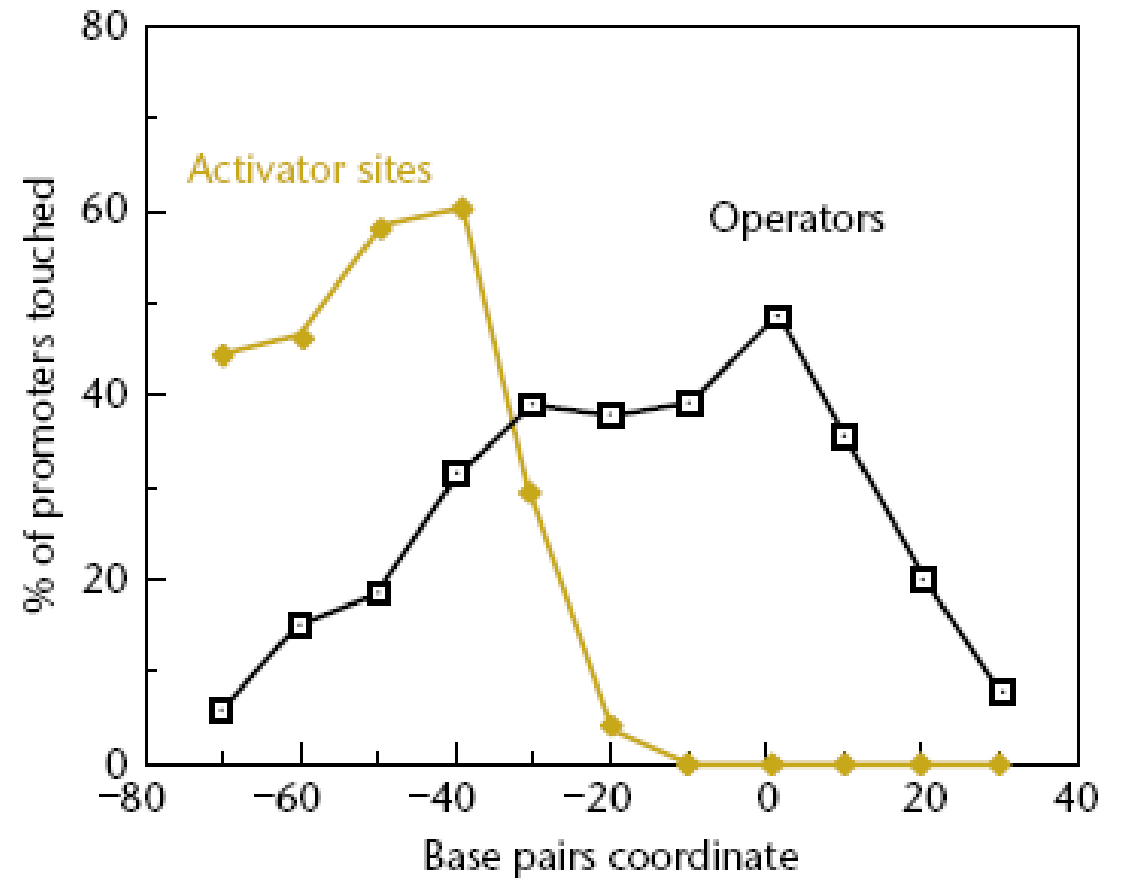

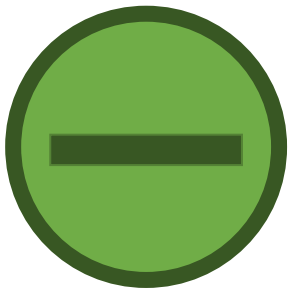
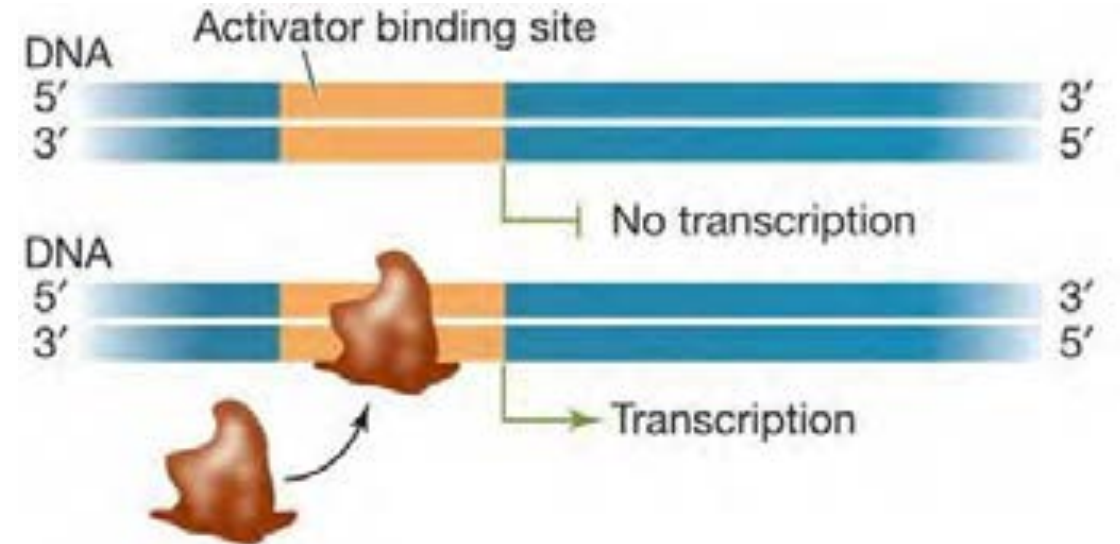
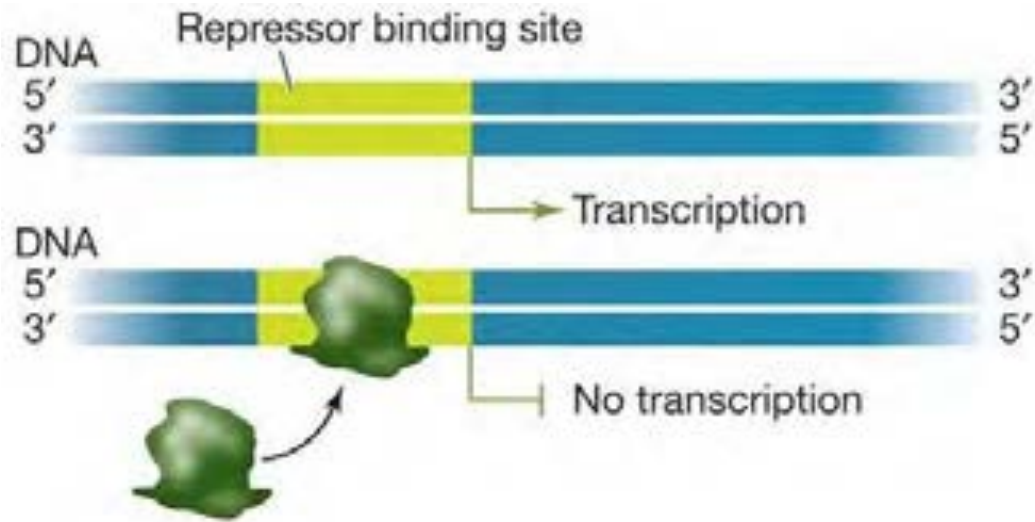
REGULADORS TRANSCRIPCIONALS

Snyder *et al.* "Molecular Genetics of Bacteria" 5th Edition (2020)

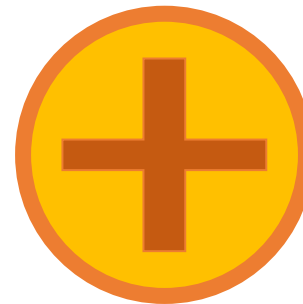

Snyder L and Champness W. Molecular Genetics of bacteria. Second Edition. 2003 ASM PRESS

CONTROL NEGATIU:
La unió del regulador **bloqueja** la transcripció

-

CONTROL POSITIU:
La unió del regulador **activa** la transcripció

-

CONTROL ALOSTÈRIC DELS REGULADORS TRANSCRIPCIONALS

INDUCTOR:

Lligant que unit al regulador transcripcional

PERMET la transcripció

REPRESSOR:

Lligant que unit al regulador transcripcional

EVITA la transcripció

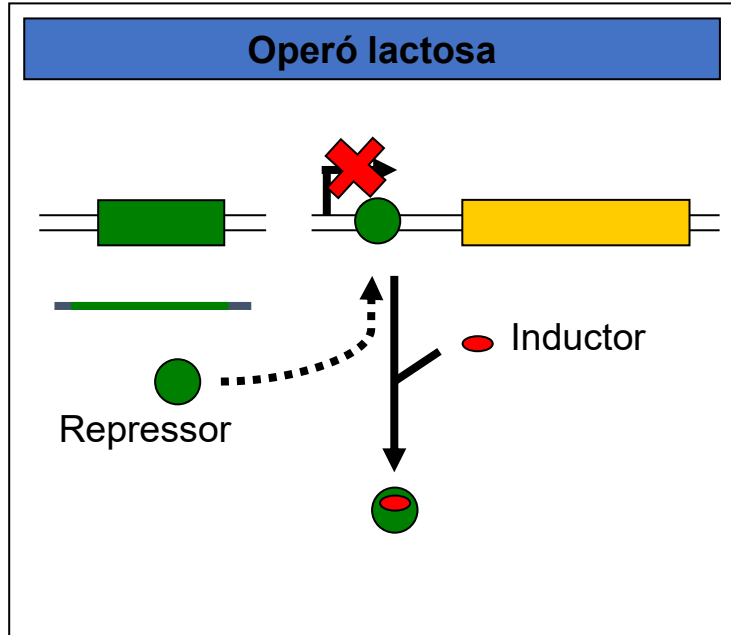
4 TIPUS DE CONTROL TRANSCRIPCIONAL

CONTROL NEGATIU=
REPRESSOR

CONTROL NEGATIU
PER INDUCCIÓ

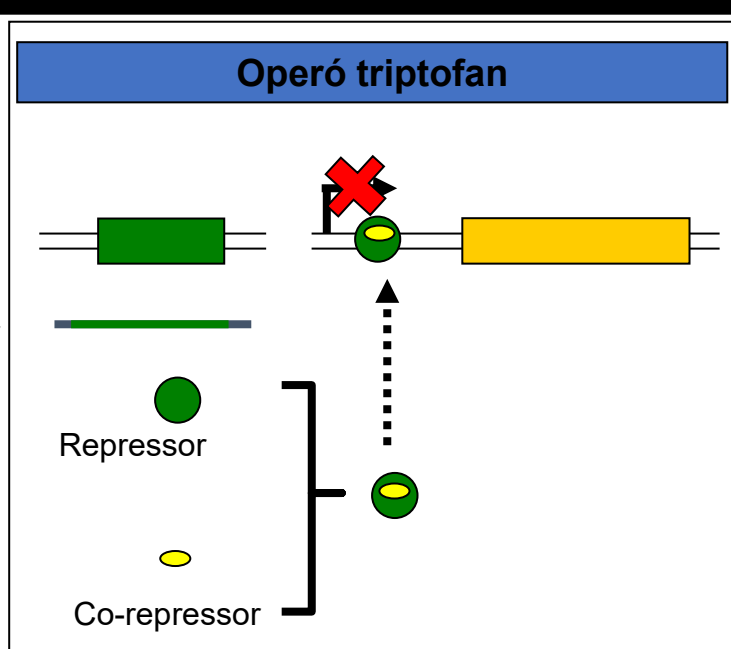
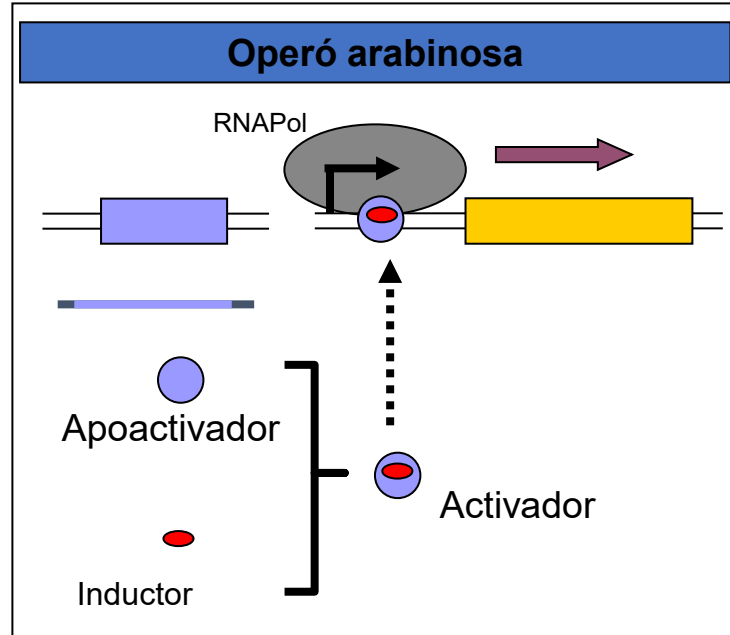
INDUCCIÓ=
Inductor

CONTROL POSSITIU=
ACTIVADOR

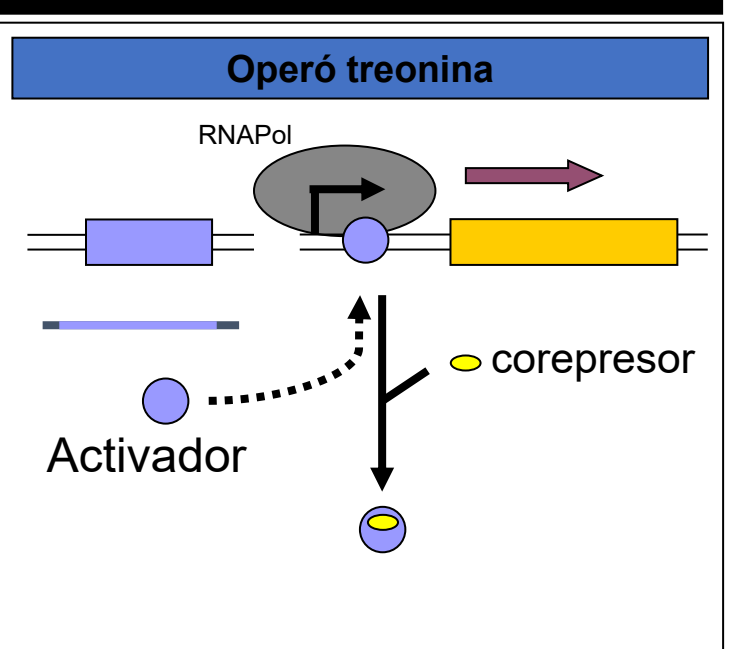

CONTROL POSITIU
PER INDUCCIÓ

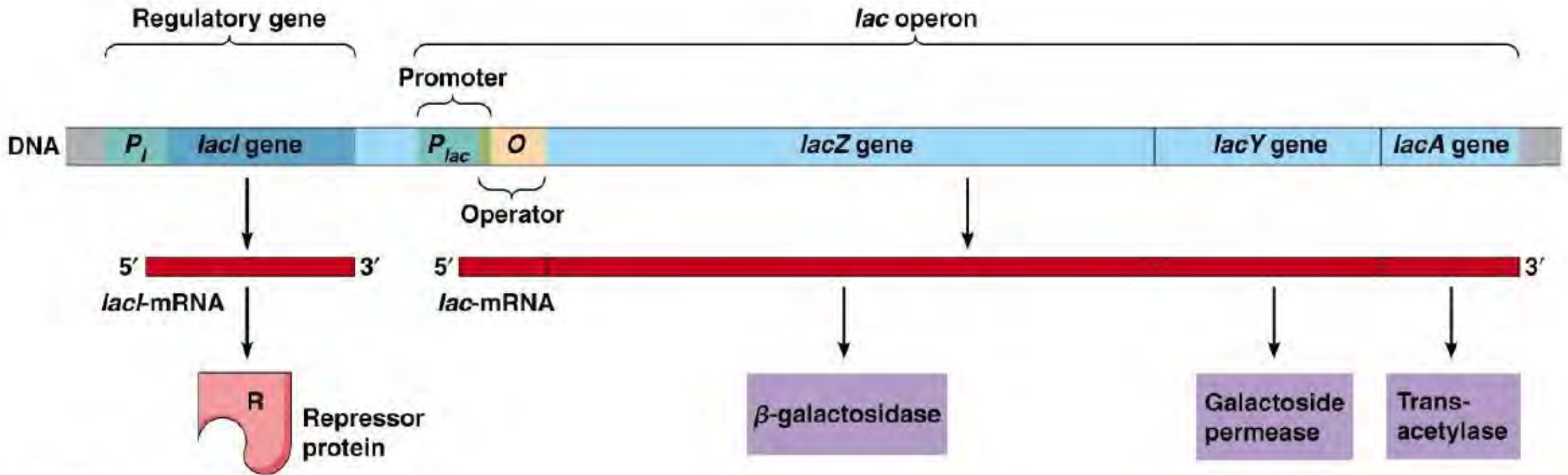
REPRESSIÓ
Co-repressor

CONTROL NEGATIU
PER REPRESSIÓ

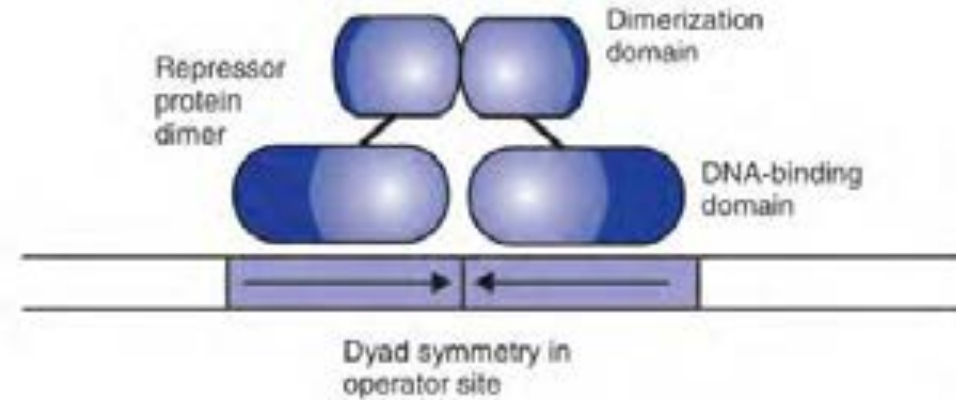
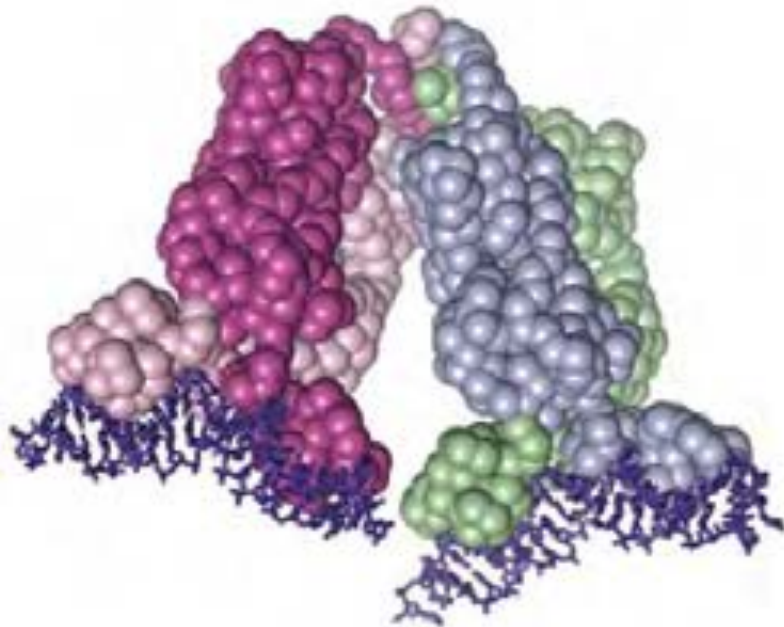
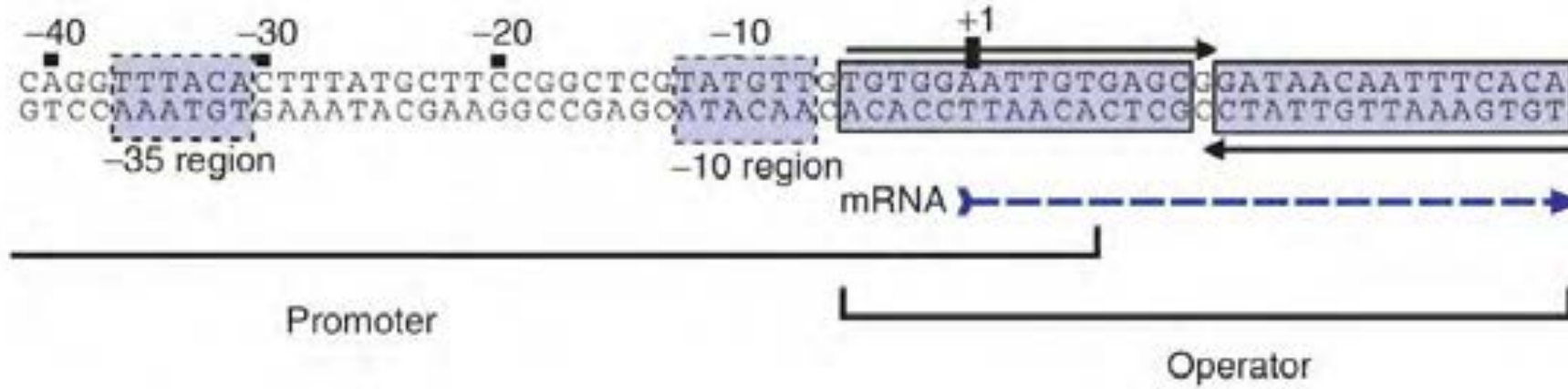

CONTROL POSITIU
PER REPRESSIÓ

OPERÓ LACTOSA

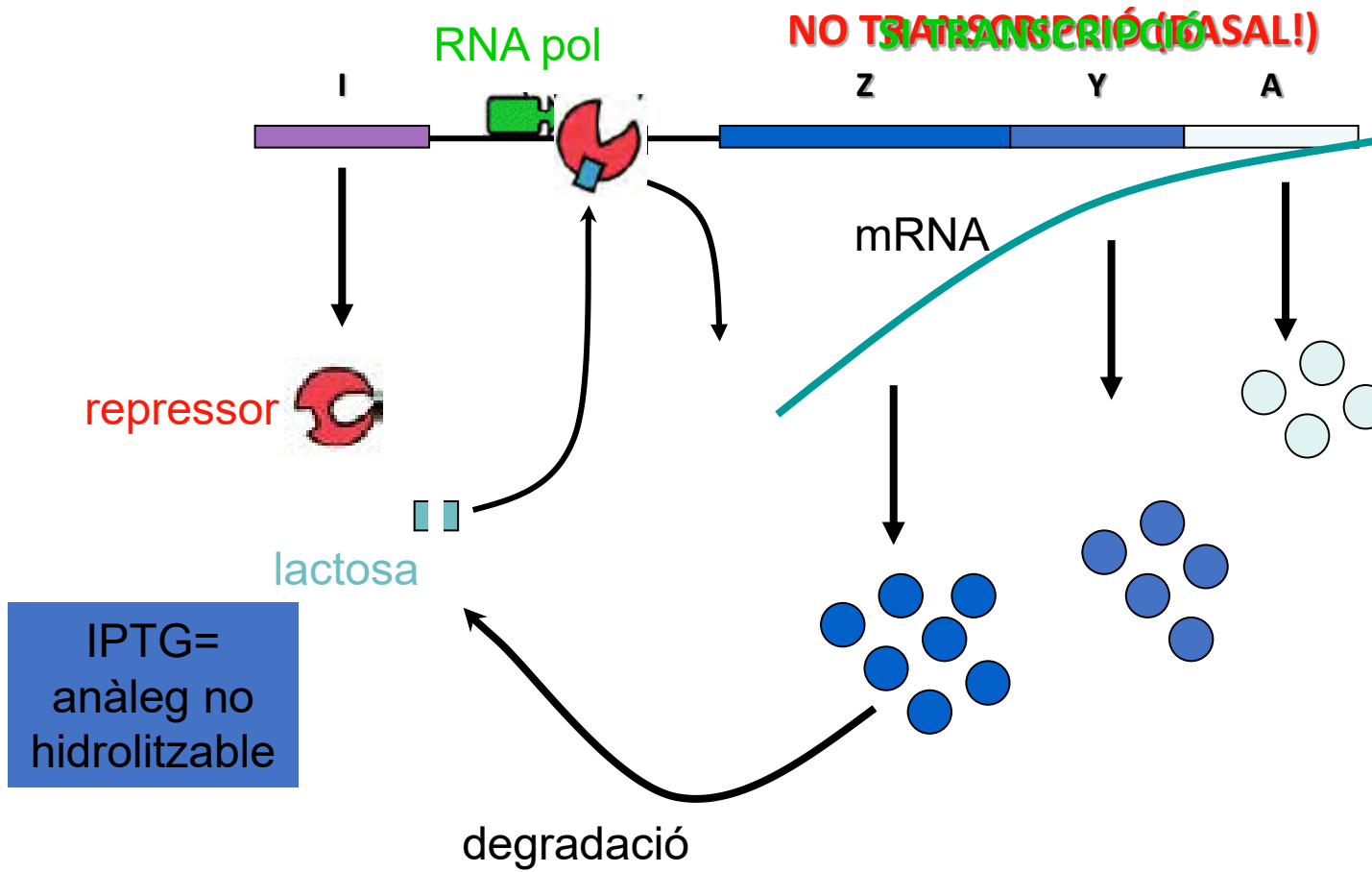

REPRESOR LacI

Funcionament

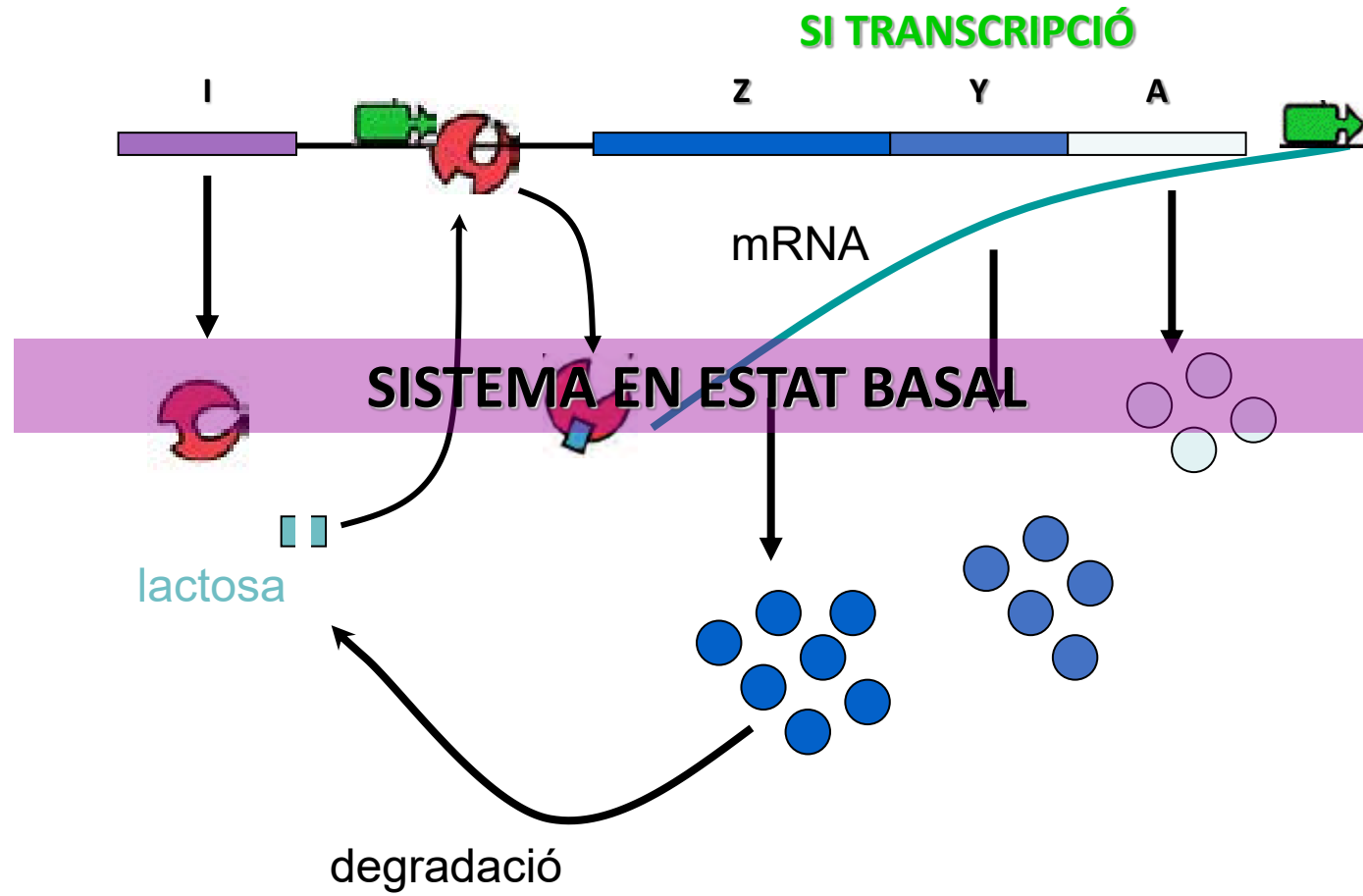

Jacob and Monod (1965)

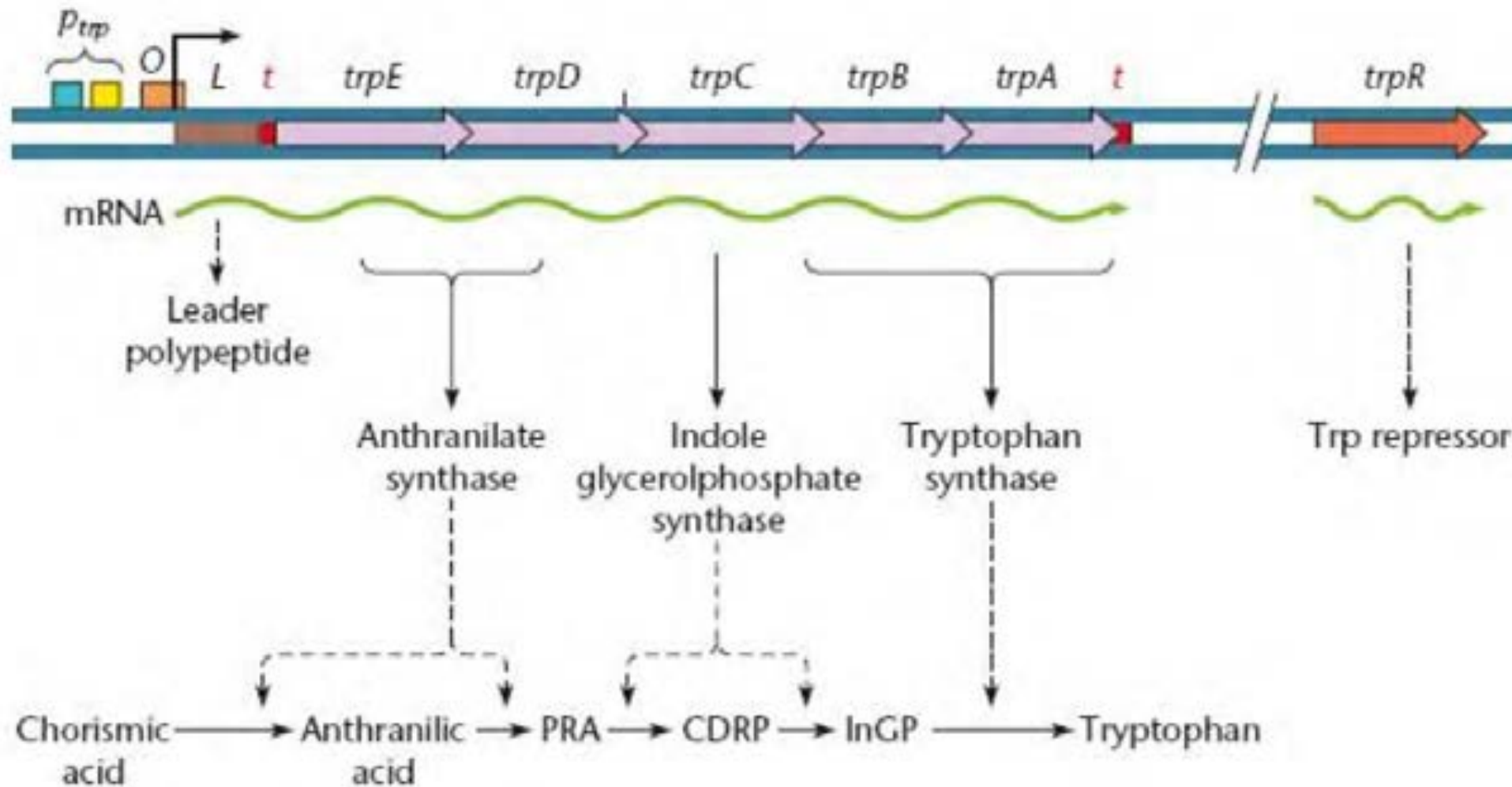
Funcionament

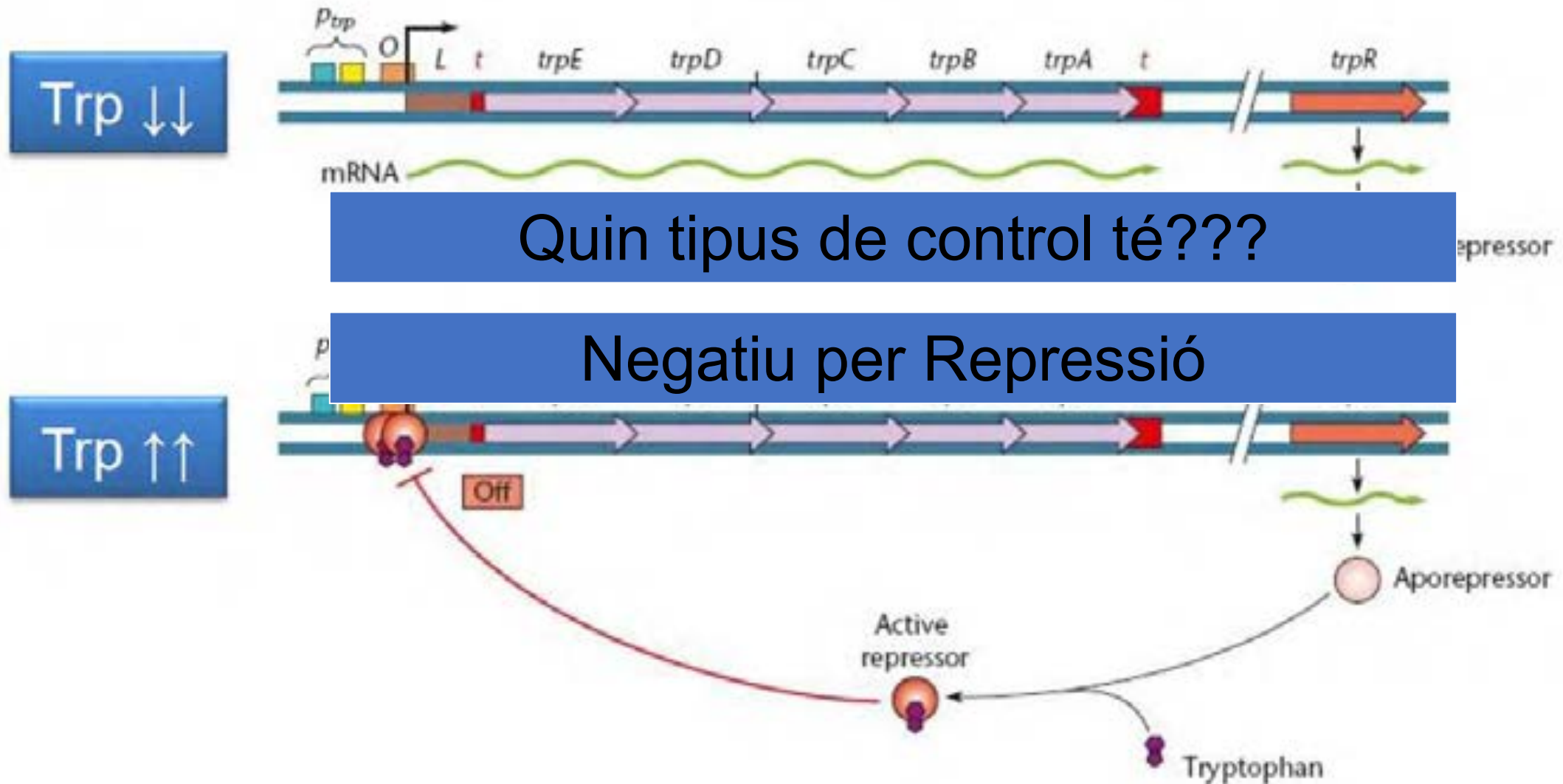
<https://phet.colorado.edu/en/simulations/gene-machine-lac-operon>

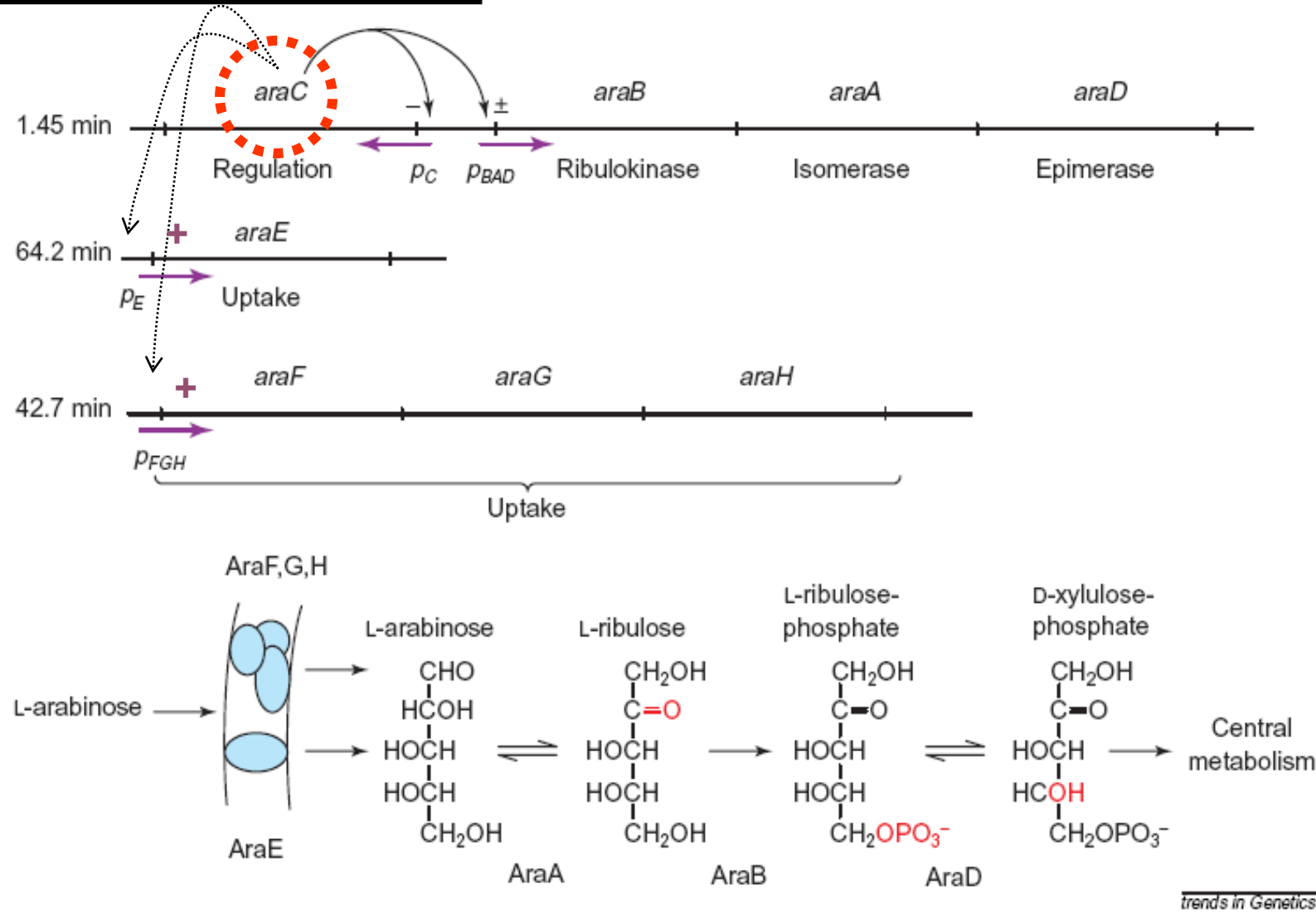
OPERÓ TRIPTÒFAN

OPERÓ TRIPTÒFAN

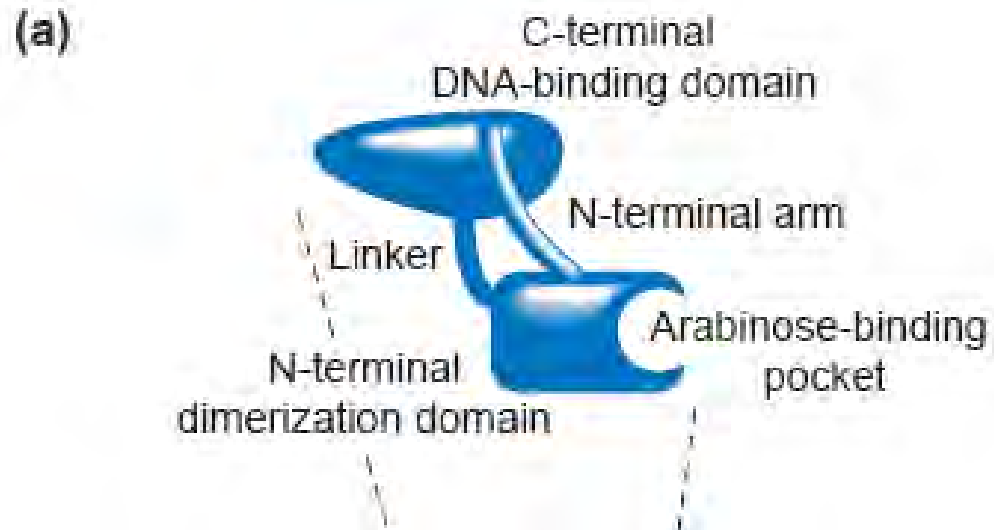
OPERÓ ARABINOSA

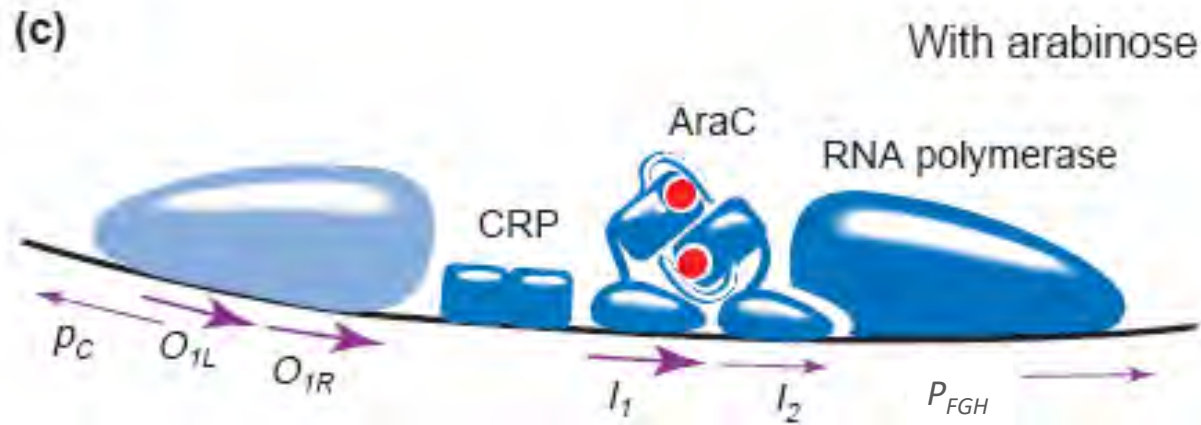
The genes required for the uptake and catabolism of L-arabinose in *Escherichia coli*, the operon structures, their approximate locations on the 100-minute circular genetic map, and the intermediates of the pathway and the steps catalyzed by the products of the *ara* operon gene products. AraC acts positively (induction) and AraB acts negatively (repression).

OPERÓ ARABINOSA

AraC

Amb Arabinosa

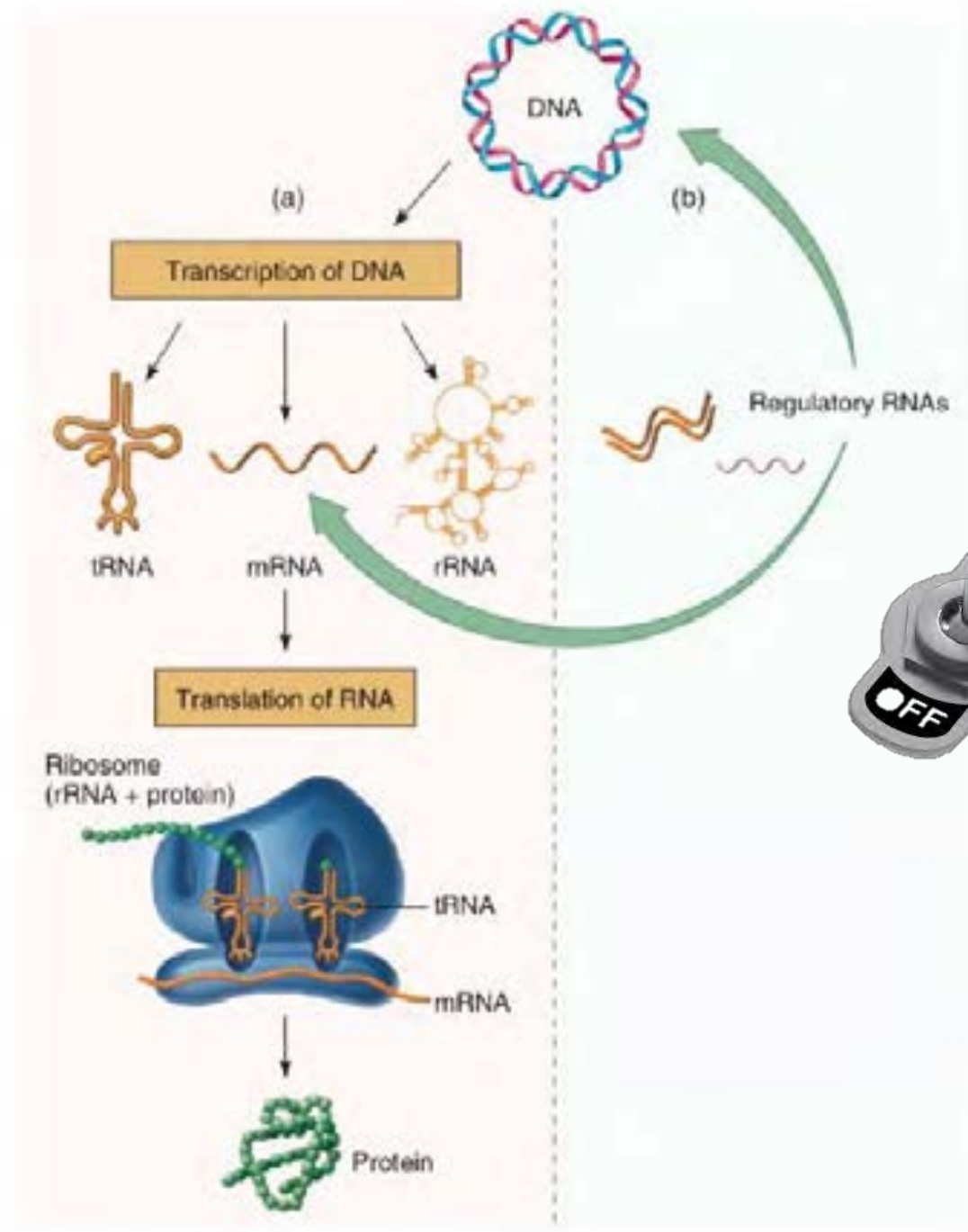

Inducció del sistema

Control transcripcional

Control Traduccional

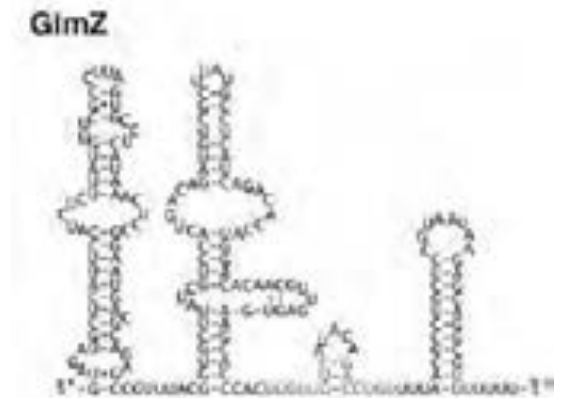
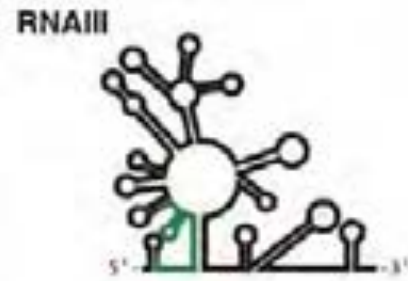
Control post-transcripcional

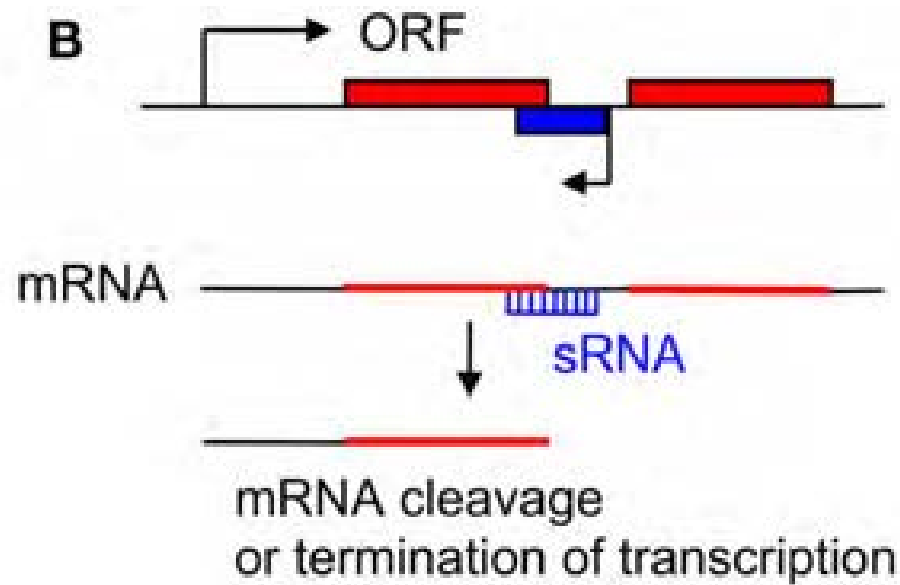
Small RNAs (sRNAs)

Segons interacció poden tenir tant un efecte positiu com negatiu

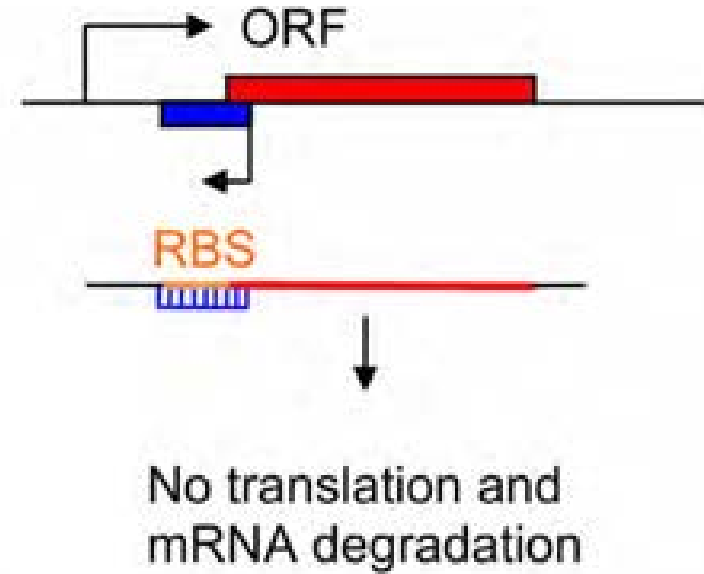

Mecanismes d'acció

Frontiers in Microbiology | Cellular and Infection Microbiology

May 2011 | Volume 2 | Article 501

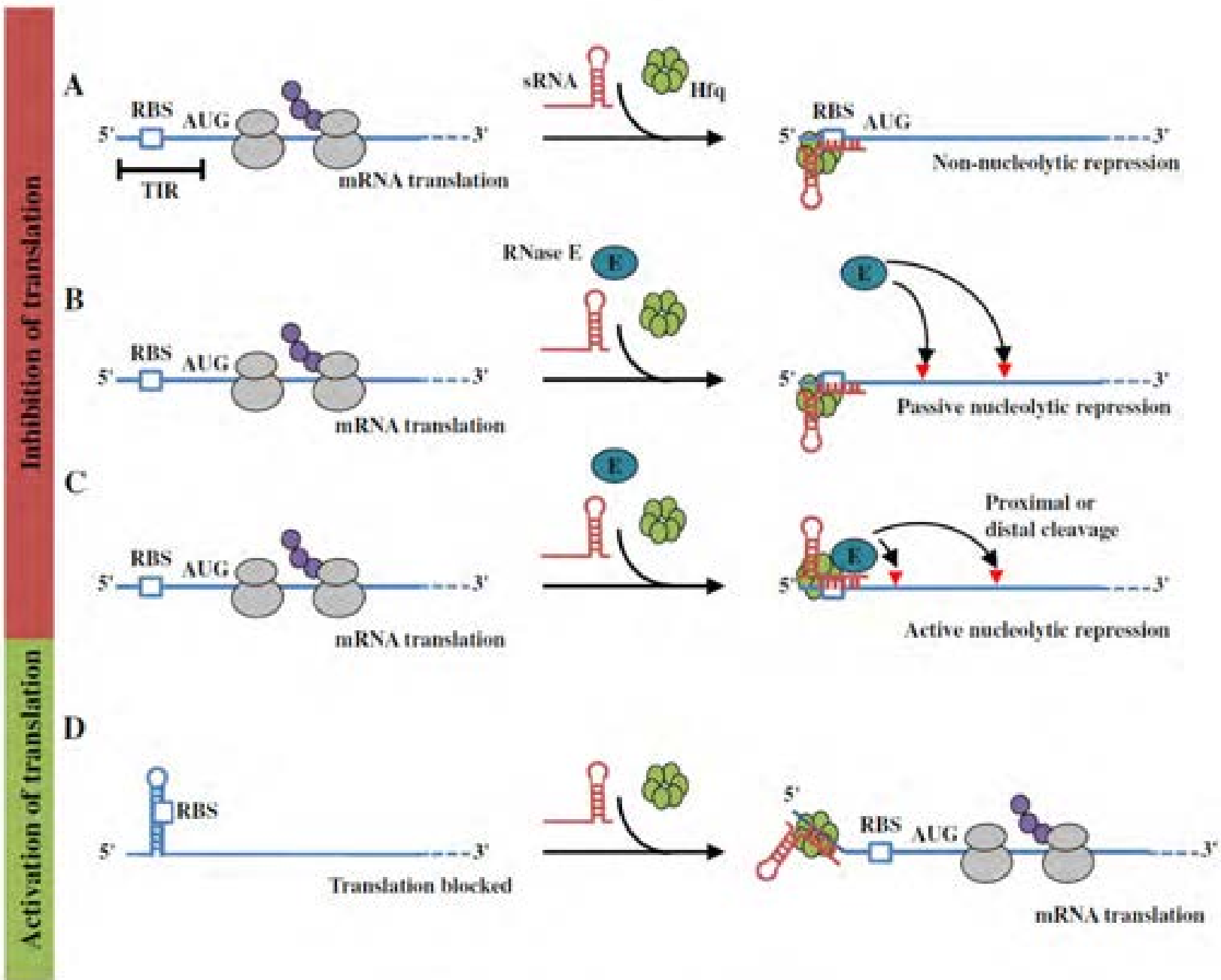
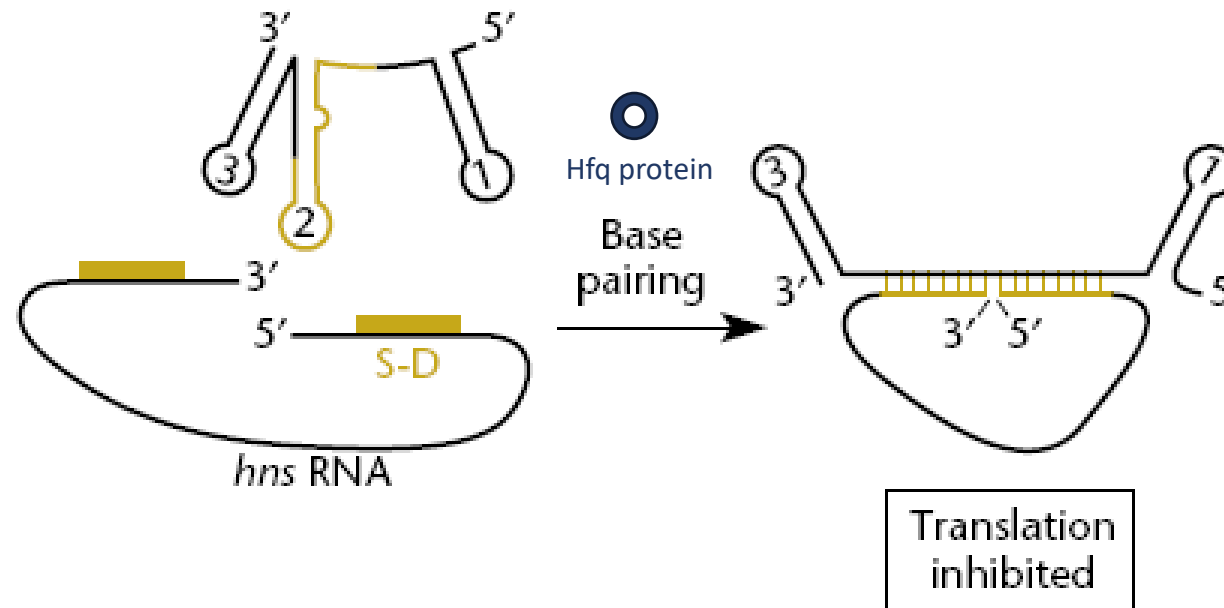

Fig. 1. Small RNA-based regulatory mechanisms of mRNA expression.

sRNA's

REGULACIÓ NEGATIVA

I. DsrA RNA

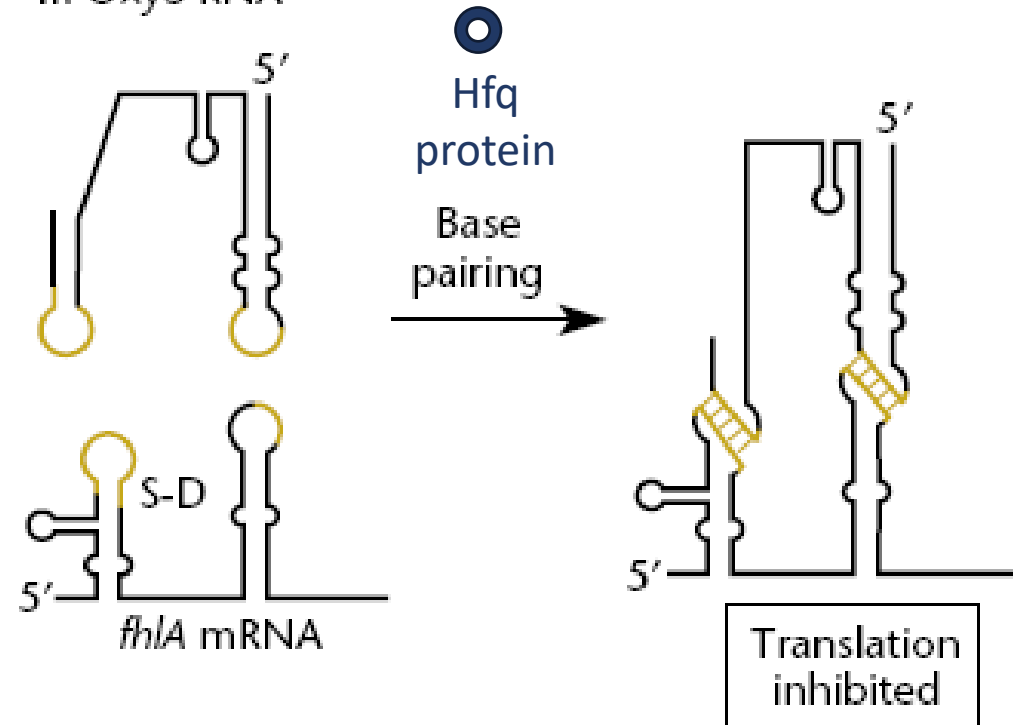

Fent inaccessible la regió del RBS en el mRNA

sRNA's

REGULACIÓ NEGATIVA

II. OxyS RNA

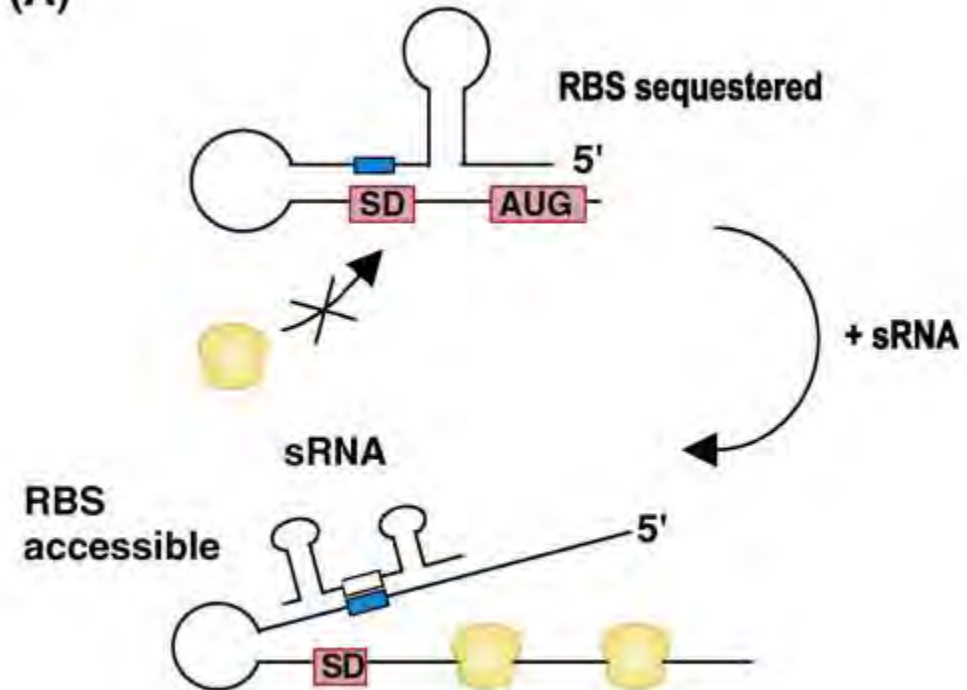

Estabilitzant estructures 2aries del mRNA regulat

sRNA's

REGULACIÓ POSITIVA

(A)

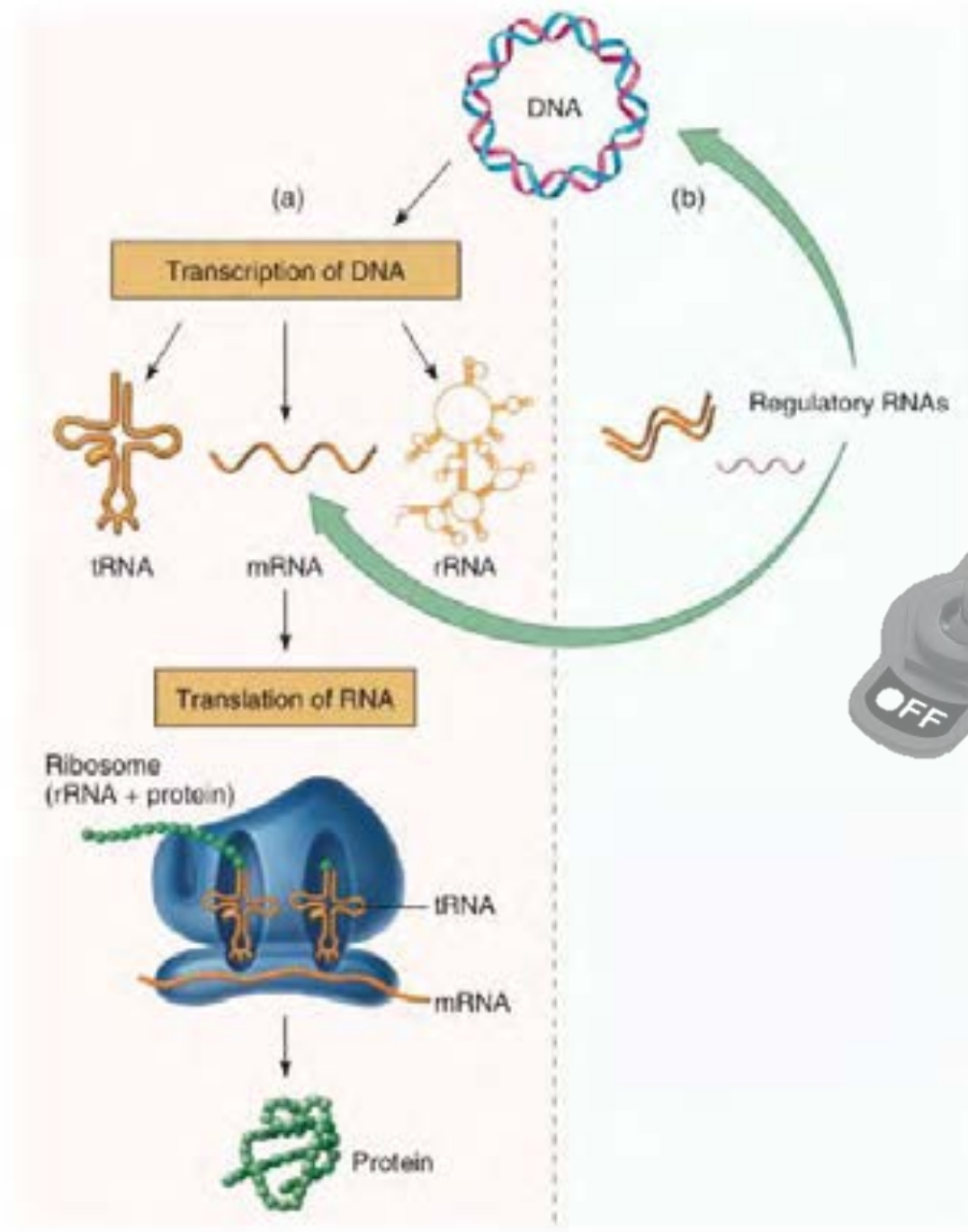
Current Opinion in Microbiology 2009, 12:674-682

Fent accessible la regió del RBS en el mRNA

Control transcripcional

Control Traduccional

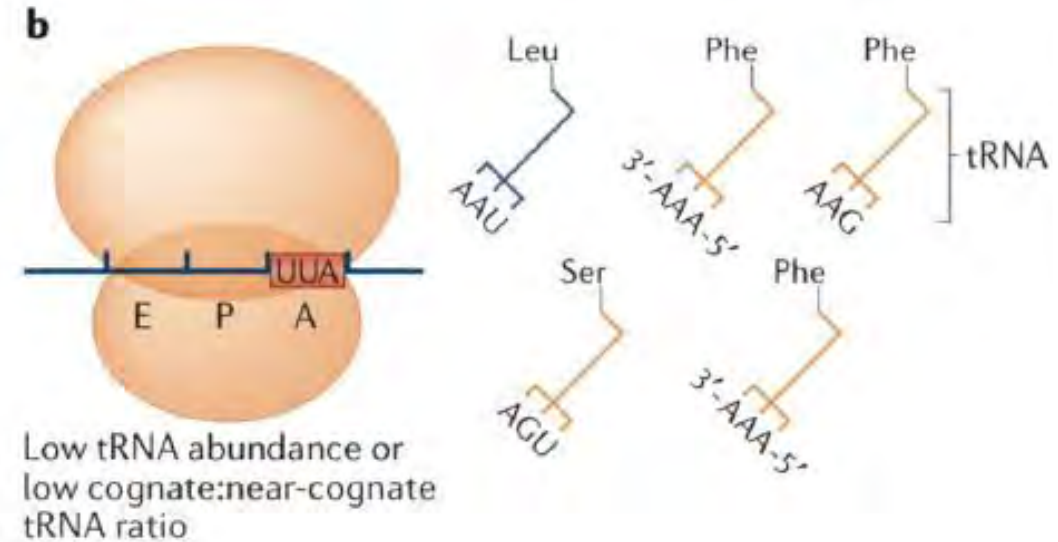
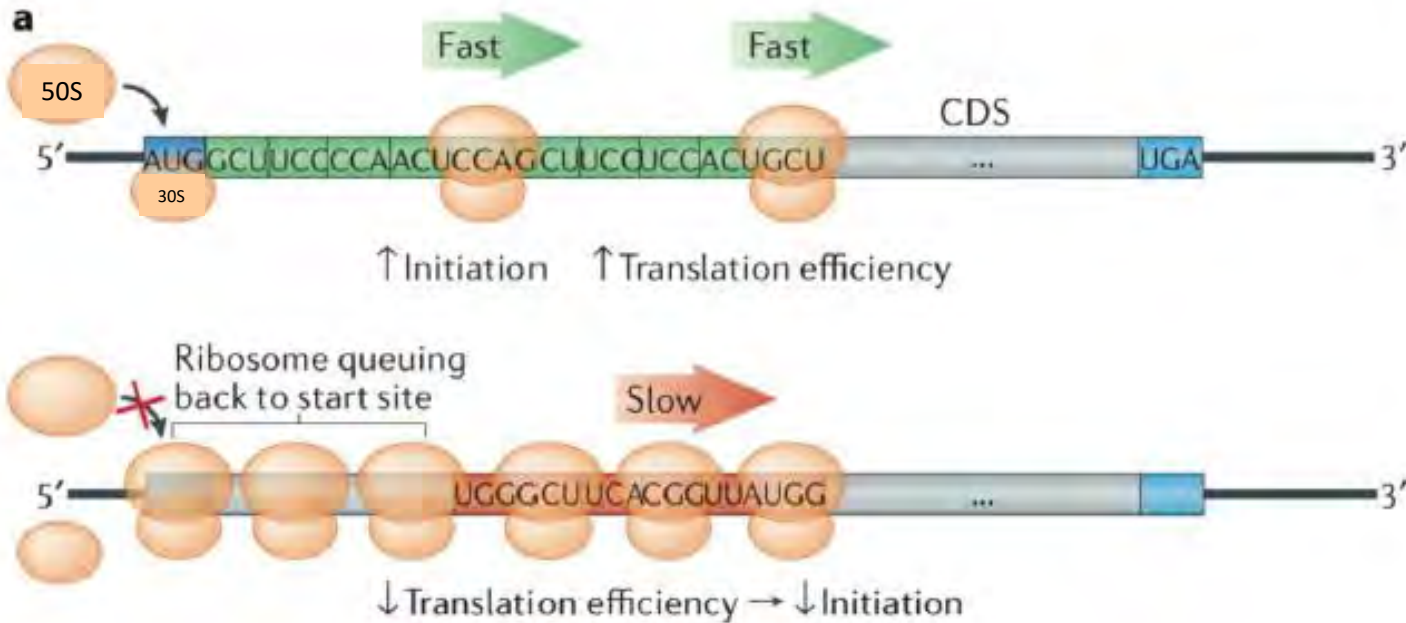

Control post-transcripcional

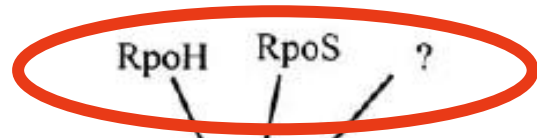

US DE CODÓ

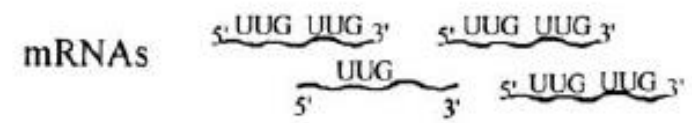
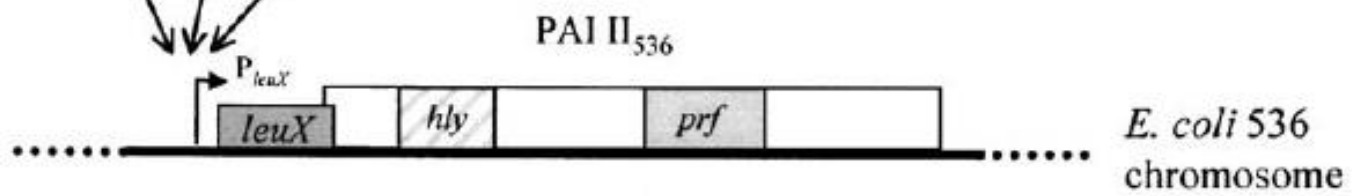

ADAPTAT DE *Nature Reviews Molecular Cell Biology* (2018) **19**, 20-30

La velocitat de traducció d'un gen depèn de la proporció que hi hagi de cada un dels diferents tRNAs corresponents i per tant del seu **US DE CODÓ**

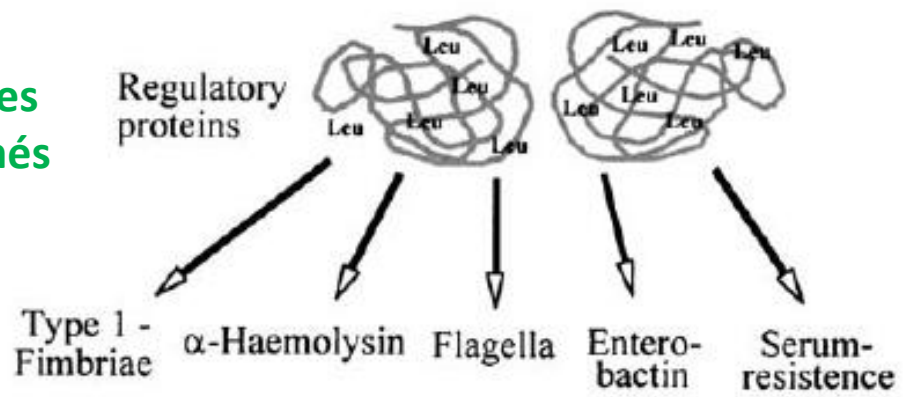

Reguladors transcripcionals que modulen l'expressió del tRNA amb l'anticodó poc "habitual"

L'increment d'expressió del tRNA permetrà l'augment de la traducció dels gens que contenen aquest codó

Controlant el promotor d'un gen es regula tota una resposta a un o més d'un estímul

in vivo Pathogenicity

Table 1. Examples of tRNA-dependent gene expression in bacteria

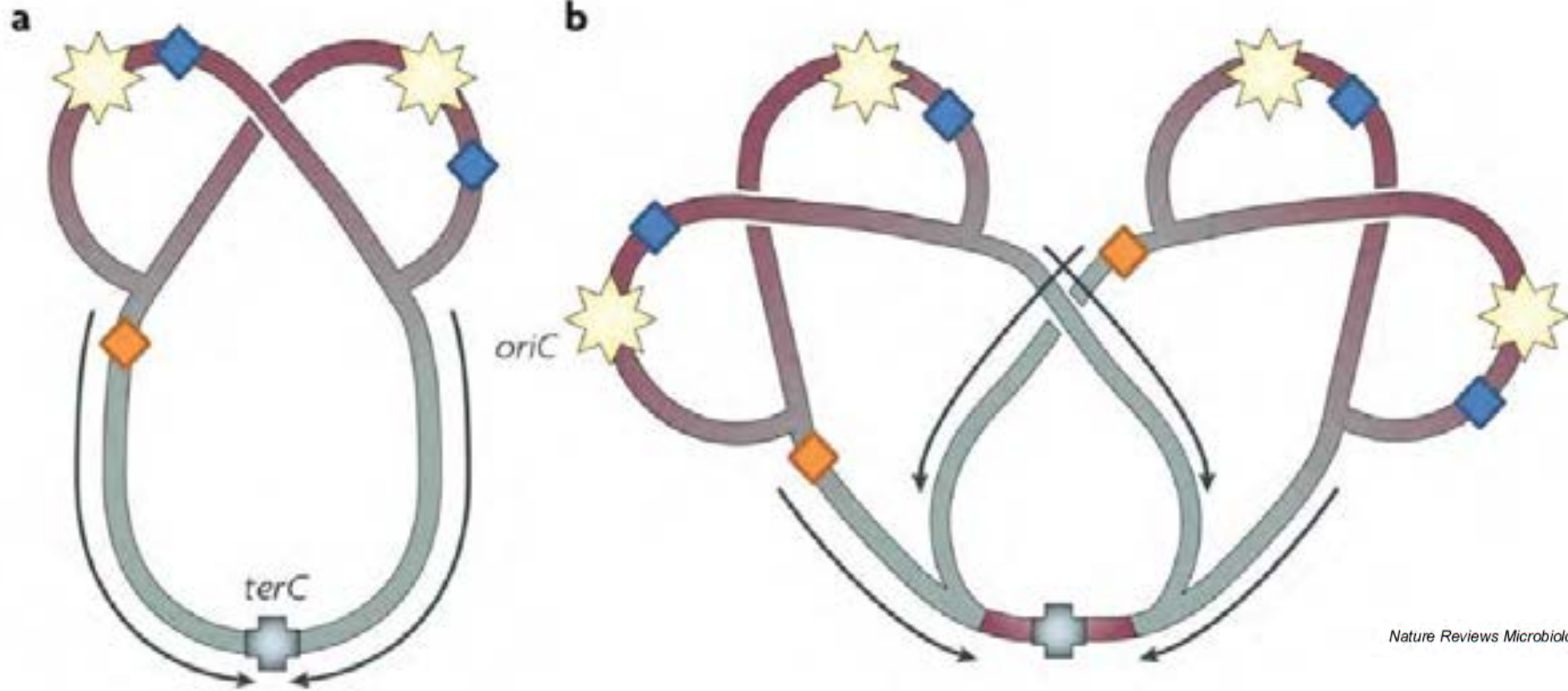
Function	Organism	Codon	Amino acid specificity
Photosynthesis	<i>Rhodobacter capsulatus</i>	GCU	Ala
		GUC	Val
Fructose utilization	<i>R. capsulatus</i>	AAU	Asn
		UGU	Cys
Production of acetone and butanol	<i>Clostridium acetobutylicum</i>	ACG	Thr
Production of aerial mycelium, conidiospores and antibiotics	<i>Streptomyces coelicolor</i> A3(2), <i>S. lividans</i> , <i>S. alboniger</i>	UUA	Leu
Expression of type 1-fimbriae	<i>Salmonella typhimurium</i> , <i>S. enteritidis</i>	UCU	Ser
		AGA AGG	Arg Arg
Global gene expression	<i>Escherichia coli</i>	AGA AGG	Arg Arg
Expression of type 1-fimbriae-, enterobactin and flagella, serum resistance, virulence	<i>E. coli</i> 536 (uropathogenic)	UUG	Leu
Persistence in stationary phase in cecal or bladder mucus of CD-1 mice	<i>E. coli</i> F-18, <i>E. coli</i> 536	UUG	Leu
Cell division	<i>E. coli</i>	UCA	Ser
		UCG	Ser
		CUA	Leu
		UUG	Leu
DNA-Replication	<i>E. coli</i>	AGA	Arg
Resistance to calmodulin-inhibitor	<i>E. coli</i>	CUA	Leu
Temperature sensitivity	<i>E. coli</i>	CUA	Leu
Production of protease and syringomycin	<i>Pseudomonas syringae</i>	AUG	Met
		CUU	Leu
		CUC	Leu
Virulence	<i>Shigella flexneri</i>	CUG UAC	Leu
		UAC	Tyr

Altres mecanismes de control

POSICIÓ EN EL GENOMA

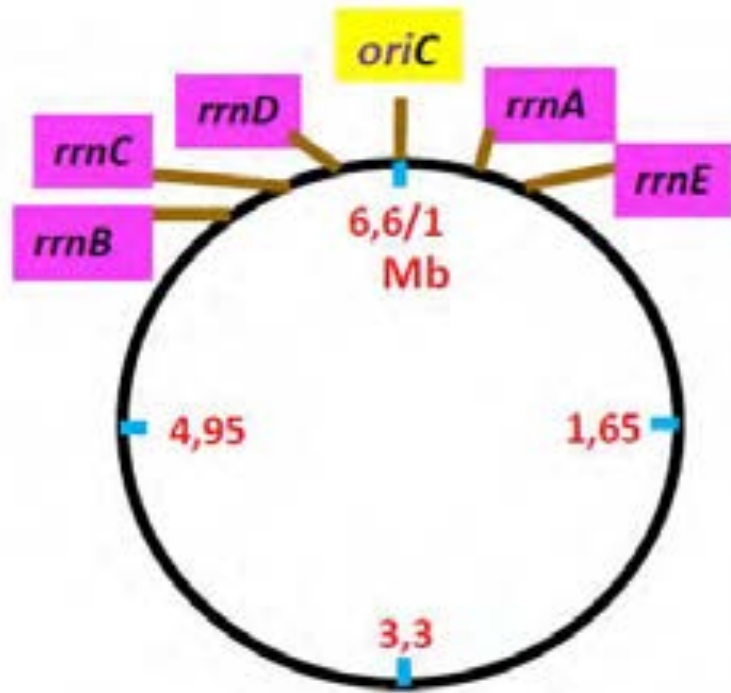

Nature Reviews Microbiology (2009) 7, 822-827

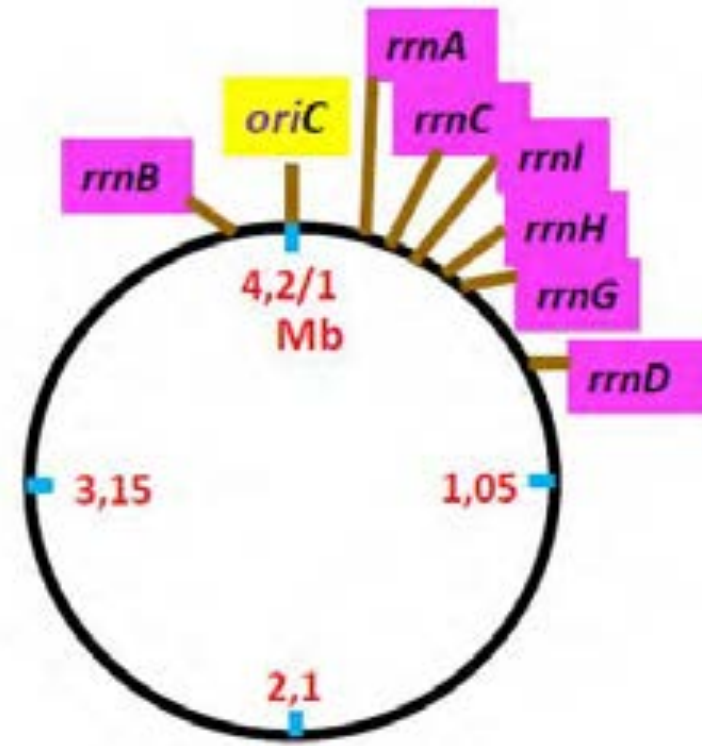
Segons la proximitat al OriC pot variar el nombre de còpies

NOMBRE DE CÒPIES D'UN GEN

Pseudomonas aeruginosa

Bacillus subtilis

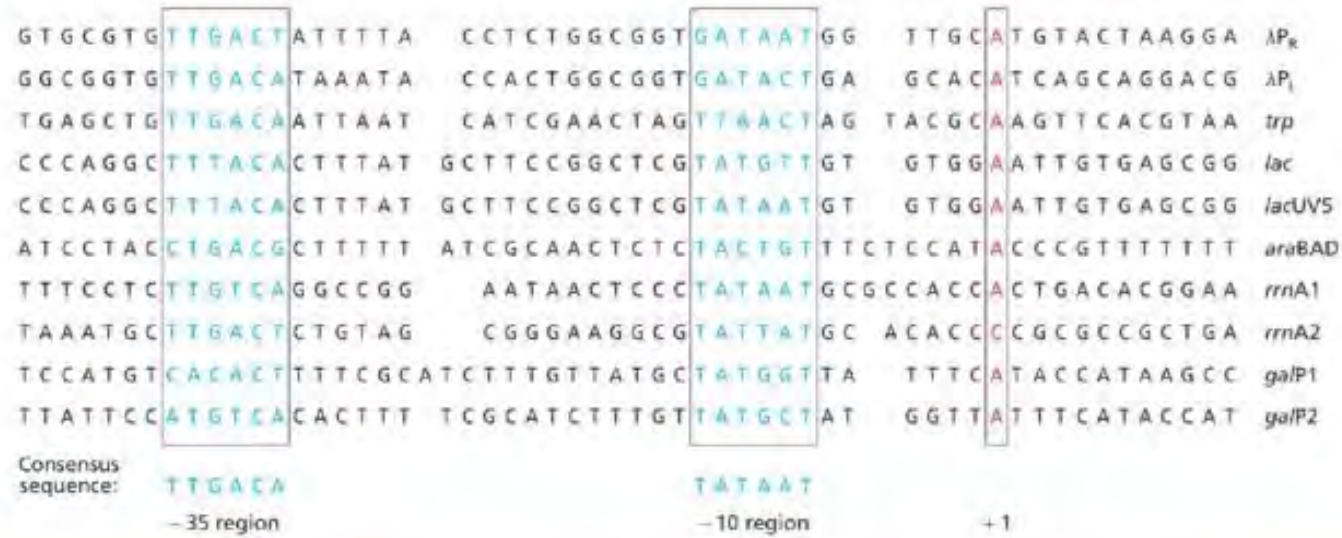
El nombre de còpies també fa variar l'expressió gènica

PROMOTOR

PROMOTORS BACTERIANS

Moore, Terrian, *Comparative & Functional Genomics of Bacteriophage*, 2011 (2012)

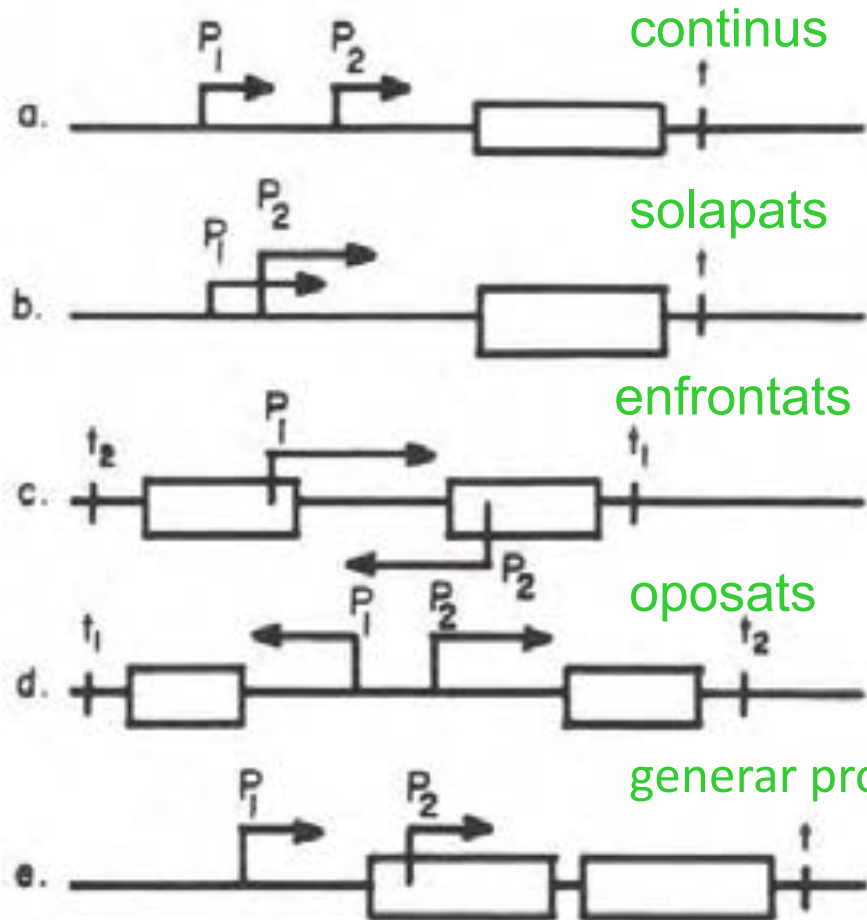
No tots els promotors tenen la mateixa seqüència

L'afinitat de la RNA polimerasa serà diferent!!!

PROMOTOR

Pot existir més d'un promotor en la mateixa regió

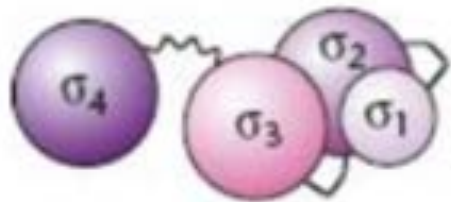

Incrementar els mecanismes de regulació i modulació de la expressió gènica

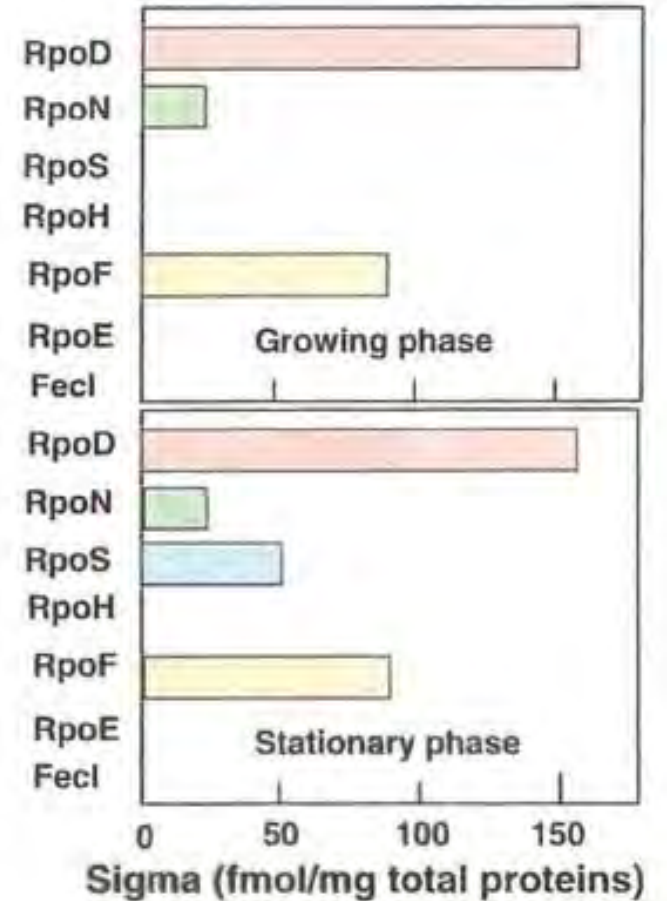
PROMOTOR

σ

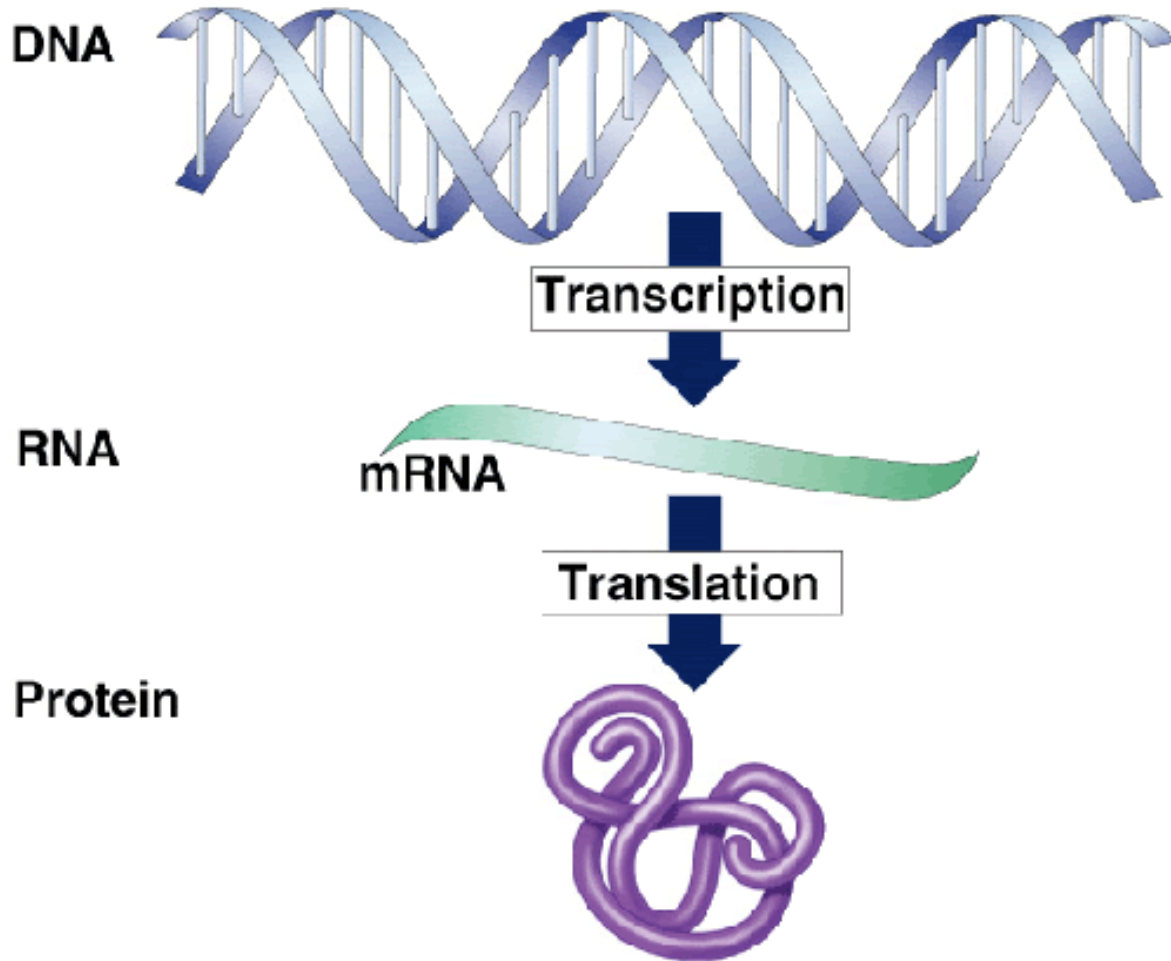

Intracellular Concentrations of RNA Polymerase Sigma Subunits in *Escherichia coli* W3110

Sigma subunit	Genes under the control of each sigma
RpoD (613 aa)	Growth-related genes (~1,000)
RpoN (477 aa)	Nitrogen-regulated/stress response genes (~15)
RpoS (330 aa)	Stationary phase/stress response genes (~100)
RpoH (284 aa)	Heat shock/stress response genes (~40)
RpoF (239 aa)	Flagella-chemotaxis genes (~40)
RpoE (202 aa)	Extreme heat shock/extracytoplasmic genes (~5)
FecI (173 aa)	Ferric citrate transport/extracytoplasmic genes (~5)

ALGUNS DELS POSSIBLES PUNTS DE REGULACIÓ DE L'EXPRESSIÓ GÈNICA

- ✓ Dosi gènica
- ✓ L'afinitat de la RNAP pel promotor
- ✓ Control del promotor per reguladors transcripcionals

- ✓ Estabilitat del mRNA
- ✓ La seqüència RBS
- ✓ L'accessibilitat al RBS
- ✓ Control per sRNAs
- ✓ L'ús de codó

- ✓ L'estabilitat de la proteïna
- ✓ Múltiples modificacions post-transcripcionals que modifiquen la proteïna i per tant la seva funcionalitat

tivall

Susana.Campoy@uab.cat